

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 20.— K

pol leta . . . 10.— »

četrt leta . . . 5.— »

posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 75 vin.

dvakrat . . . 60 »

trikrat . . . 45 »

za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 30 vin.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Zborovanje Zavezine delegacije bo le-
tos dne 5. in 6. septembra v Ljubljani.

Poziv.

Društvo slov. učiteljic v Ljubljani vabi vse učiteljice v Sloveniji, tudi one iz prejšnjega Štajerskega in Primorskega, da pristopijo kot članice in sodelujejo v naši organizaciji s svojimi nasveti. Treba je preustroja pri ženski vzgoji in živahnejšega delovanja učiteljic v javnem življenju. Brezdvomno je v naših vrstah mnogo talentov, ki naj se potom našega društva razvijejo do plodonosnega delovanja v korist jugoslovanskega naroda. — Prijave je vposlati na naslov društvene blagajničarice učit. Eme Žerjavove, Ljubljana, Marmontova ulica 1. Članarina znaša letno 2 K. Odbor.

Povišanje Zavezine članarine.

Dne 27. decembra 1918 je sklenila Zavezina delegacija v Ljubljani z ozirom na splošno draginjo posebno tiskarskega dela, naj se zviša Zavezina članarina od 16 K na 18 K. Računali smo, da se v kratkem ustalijo razmere in s tem pojenja silovita draginja. Pa smo se temeljito urezali! Cena papirja je poskočila tekom treh mesecev za 30 %, plače delavcem pa še izdatno višje. Vsem listom — razen Zavezinim se je zopet zvišala naročnina za 4 %. Tako bi hodila Zaveza isto pot, bi veljal danes Popotnik 24 K, Učiteljski Tovariš pa 40 K. Tudi Zaveza mora deloma posnemati druge liste, ako noče zabresti v dolgove, iz katerih se nikdar več ne izkoplje. Tovariš Flerè je že stavil v št. 9. letošnjega Učiteljskega Tovariša predlog, naj se zviša članarina organizovanemu učiteljstvu od 2 K na 3 krone mesečno, od katerih naj dobi Zaveza letno 28 K, ostalih 8 K pa učiteljsko društvo. Ta predlog je že prejela večina učiteljskih društev.

Poglejmo si denarni uspeh tega predloga! Danes je včlanjenih pri Zavezi 1163 pravih in 113 podpornih članov (učiteljski pari!) Tu so všteti edinole za l. 1919 doslej priglasi člani. Okrog 600 članov je v zasadenem ozemlju, od katerih ne moremo zahtevati, da bi pozneje, ko se razmere uredijo, plačevali članarino nazaj. Vendar mora biti naklada Zavezinih listov nekoliko večja. Ker je verjetno, da si bo marsikdo — če ne vsi — želel naših publikacij, posebno revij. (O tržaškem učiteljstvu vemo, da so letos vsi v organizaciji, t. j. 166! Ti redno pobirajo članarino in jo bodo tudi Zavezi točno plačali!)

Po Fleretovem predlogu bi imela Zaveza dohodkov:

$$1163 \times 28 = 32.564 \text{ K}$$

$$113 \times 4 = 452 \text{ »}$$

$$\text{Skupaj} \dots 33.016 \text{ K}$$

Ta vsota bi popolnoma zadostovala, če bi ostale razmere take, kakor so bile n. pr. koncem leta 1918. Kakor smo že prej omenili, so zvišale vse tiskarne cene svojim izdelkom, ker so morale zvišati plače svojemu osebju. Tudi tiskarna nam je poslala za piruhe sledečo izjavo:

Primorani smo zvišati ceno listom, in sicer:

Učit. Tovariš, 1000 izvodov . . . 338 K

vsakih 100 izvodov več . . . 16 »

Popotnik, 2000 izvodov z ovitkom . . . 1.443 »

Po zgorajšnjem računu stane

vsaka številka . . . 466 »

ali vse leto 466 $\times$ 52 . . . 24.232 »

Popotnik 1443 $\times$ 12 . . . 17.316 »

Skupaj . . . 41.548 K

Nadalje poština obeh listov

okroglo . . . 2.000 K

Uredništvo obeh listov . . . 1.180 »

Upravništvo in odpravništvo

obeh listov . . . 1.440 »

Zavezino vodstvo . . . 1.800 »

Tu niso vračunani: davek, pi-

sarniški troški, tiskovine, va-

bila delegacije in upravne

odpora in vodstva, kar

znese . . . 1.500 »

Skupaj . . . 49.468 K

Dohodki po Fleretovem pred-

logu . . . 33.016 »

Primanjkljaj . . . 16.452 K

Upravni odbor je bil prisiljen na svoji seji dne 17. t. m. predlagati, učiteljskim društvom začasnó zvišanje članarine od 3 na 4 K mesečno, in sicer tako, da dobi od tega Zaveza po 40 K od vsakega člana in učiteljskega društva po 8 K.

Rezultat te finančne operacije bi bil sledeči:

Troški . . . 49.468 K

Dohodki: 1163 $\times$ 40 = 46.520 K

113 $\times$ 4 = 452 » 46.972 »

Primanjkljaj . . . 2.496 K

Nekaj tega primanjkljaja se pokrije iz naročnine neorganizovanih naročnikov in iz inseratov, drugo se prenese na račun leta 1920.

Od nas samih je sedaj odvisno, ali bo naš tisk izhajal v sedanjem razdobju in v sedanjem obsegu, ali pa bomo primorani eno in drugo skrajšati. Tega zadnjega ne želimo storiti, ker bi bilo to na našo splošno in skupno škodo. Drugega izhoda iz sedanjega položaja ni, nego da določimo mesečno članarino po 4 K na osebo, kar je upr. odbor — uvažajoč vse razloge — sklenil soglasno. Misli je tudi na učiteljske pare ter je bil soglasnega mnenja, da naj bi ti ne delali izjem, nego da bi vsak posameznik plačeval polno članarino, ki se pri skupnem gospodinjstvu tudi lažje utrpi. To prepuščamo v uvaževanje prizadetim, poudarjajoč, da nekateri učiteljski pari doslej prostovoljno že tako delajo.

Ko začno sedaj izplačevati nove službene prejemke z doplačili do 1. januarja 1919 nazaj in ko — idejo z majem nove doklade — stoodstotno zvišanje dosedanjih doklad — naj si vsak posameznik ob prejemu novih dohodkov pokliče v spomin resnico: Vse to nam je priborila organizacija! Brez nje bi tudi novih plač ne imeli! — In naj pravilno sklepa: Od teh novih plač mora tudi organizacija imeti svojo delež! Tega ji dajmo brez ugovora in brez zadržka!

Dolžnost stanovske zavednosti je, da vsak posameznik odšteje za svojo organizacijo mesečno 4 K. Kaj pa so danes 4 K! Kdor je pa že plačal članarino (ali samo nje del), naj doplača toliko, kolikor znaša razlika. Ob prvem prejemu novih plač bodito naša prva dolžnost!

Tako stopimo na trdna materialna tla, potem pa pojdemo pogumno in vztrajno na novo delo — do novih pridobitev!

ZDRAVKO KOVAČ:

Gospodarsko in gospodinj-sko šolstvo na Koroškem.

Četudi naše meje še niso določene in naša država še ni povsem priznana, se moramo vendar čutiti kot ujedineni in misliti na ureditev naše države in kar je nam učiteljem najbližje, na preustroj našega šolstva.

Kot edini in glavni namen šole so smatrali in označevali nemški in ogrski državniki in šolniki gojitev čista državnosti, ali z drugimi besedami rečeno, gojitev germanizacije ali madjarizacije nemških in nemadjarjskih narodov. Najdoslednejše in največbizirneje se je izvajalo to na bivšem Koroškem. Mnogo se je pisalo o škandaloznem šolstvu na Koroškem, a še povsem premalo so se ožigosale rakane koroških Slovencev, ki so bile vzrok silno napredujoče germanizacije. Nočem pogrevati stare žalobne pesmi, a dotakniti se je moram v toliko, kolikor se mi zdi potrebno za nastopna izvajanja.

Da je bilo šolstvo urejeno povsem v duhu germanizacije, priča dejstvo, da se nemškemu napadalnemu društvu »Schulverein« ni zdelo potrebno zidati in vzdrževati šol na Koroškem; saj je dosegalo to društvo svoj namen v polni meri, če neje potem podkupovanja učiteljstva in delitve podpor krajnim šolskim svetom.

Da jim pa maloštevilno slovensko narodnomisleče učiteljstvo ni postalo preveč nevarno, so skrbele višje šolske oblasti — eksponenti »Schulvereina« — ki so znali tiščati učiteljstvo k tlom potom prestavljanja Slovencev v nemške kraje in potom odrekjanja in zaviranja vseh priložnosti za nadaljno izobrazbo in usposobljenje za temeljitejše delovanje na šolskem in gospodarskem polju. Tako se je zabranjevalo posejanje kurza, prirejene-ga leta 1912 od Šolske Matice, ter drugih od države in dežele. Žejo po nadaljnji izobrazbi je moral gasiti slovenski koroški učitelj z lastnimi sredstvi, dostikrat mu je bil zabranjen celo dopust v študijske svrhe.

Iz tega je tudi razvidno, zakaj je gospodarsko šolstvo na Koroškem tako zanemareno, oziroma zakaj urejeno v nam nasprotnem pogubnem smislu. Gospodarske in gospodinske šole, služeče skoraj izključno raznarodovanju in neumevanje, oziroma omalovaževanje tega prevážnega šolskega tipa po Slovincih — to je slika preteklega in sedanjega stanja strokovnega kmetijskega pouka.

Bo li sedaj boljše? Pričakujemo in upamo, čeravno zadnja znamenja nade v zlato bodočnost ne opravičujejo. S krasnimi besedami je označil tov. Flerè smoter šole: Zbuditi v gojencu zanimanje za torišče, na katerem bo deloval v življenju kot član naroda, ga razviti in okrepiti telesno, ga usposobiti za delo in življenje pri skupnih narodnih interesih. — Vprašam se, li zadostujejo v to današnje šole? Odgovoriti moram z odločnim »ne«. Dobili smo narodno ljudsko šolo. To nam ne sme nikakor zadostovati, zakaj današnja ljudska šola nikakor ne dosega zgoraj označenega smotra ter je tudi še dovolj po prejšnji avstrijski šoli zastrupljene zrelejše mladine, ki nam nikakor ne sme iti v izgubo, ki jo moramo potom nadaljevalne ali strokovne šole privedi zopet nazaj k svojemu narodu. Nujno potrebna je

uvedba obveznih gospodarskih tečajev ali uvedba obveznega nadaljevalnega pouka na slehrni ljudski šoli. Politiška in gospodarska osamosvojitev gresta roko v roki. Potom ljudskih in gospodarskih šol so nam odtujili naš narod, te šole in nadaljevalni tečaji nam morajo privedi zavedene in zaslepljene nazaj, kolikor je še možno.

Zanimanje za napredek je malokje tako živo in razvito kot pri koroških Slovincih. Dajmo izrabiti to žejo po uku ter posnemajmo malo državico Dansko in mali narod danski, ki se je po težkih porazih leta 1864 znal povzdigniti glede šolstva do prvega naroda v Evropi in ki mu je vzorno urejeno šolstvo zlasti gospodarsko šolstvo, pripomoglo, da se je vsestransko okrepil in da danes prednjači glede ljudske blaginje drugim večjim narodom.

Gospodarska blaginja, katere predpogoj je dobro urejeno šolstvo, sloneče na ljudskih potrebah, nam obeta biti močna sila v narodnem življenju. Nevarnost, preteča ob sosestvu mogočnega brezobzirnega, gospodarsko razvitega naroda, tudi po ureditvi naših mej ne bo izginila, četudi je jasno, da se bo zmanjšala. Zavedajmo se tega in ravnajmo se po tem! Najboljše učitelje in najboljše urejene šole na našo mejo!

Na vsaki šoli naj se tako hitro, kot le mogoče, uvedejo nadaljevalne šole, oziroma kurzi!

Za ustroj nadaljevalne šole bodi merodajna potreba ljudstva; na kmetih torej šole kmetijskega značaja, v trgih in mestih šole obrtnega značaja. Pečati se hočem nekoliko s nadaljevalnimi šolami na kmetih.

Pouk na nadaljevalni šoli ne bodi povsem strokovno-kmetijski, ampak nadaljevanje in ugalbljanje snovi ljudske šole z ozirom na izkušnje, ki jih podaja kmetijstvo. Razločevati je med strokovno kmetijsko šolo in nadaljevalno šolo, zadnje imenovana bodi nekaka pripravnica za prvo. Podajati mora med drugim občjo in osnovno znanje o zemlji, zgradbi in življenju rastlin, negovanju živali, o strojih; sploh vse, kar mora vedeti in poznati vsak kmet. Smoter bodi podati učencu ono kmetijsko elementarno znanje, brez katerega ne more obstati, ne se varovati izgub pri kmetovanju; usposobiti ga čitati s pridom strokovne knjige ali liste in slediti izvajanjem strokovnjaka v kmetijstvu — kratko rečeno: dvigniti duševno obzorje kmetijske mladine in vzgojiti jo v samostojno mislečo državljane.

Roko v roki s teoretičnim poukom naj se goje praktični poizkusi. A ne samo prepotrebni kmetijsko-prirodoslovni pouk se naglašaj; odlično mesto mora zavzemati tudi pouk o državljanstvu in o dolžnostih posameznika proti svojemu narodu.

Pezo pouka je treba položiti v čas, ko počiva kmetijsko delo, to je pozimi; poleti naj se goji pouk samo v toliko, kot to zahtevajo praktični poizkusi in da se zabrani pozabljenje. Velikanskega pomena so praktične vaje za sadjarstvo in čebelarstvo; dozda so gojila te panoge edinole tozadevna društva ter se trudila za povzdigo. Kdor se je zanimal, dobro; ta je imel priložnost se izpopolniti, a za zbujo in gojitev zanimanja se ni storilo nič; ni se čuditi, da je tako redko videti lep sadni vrt ali lep ulinak.

V povzdigo narodnega gospodarstva in ljudske blaginje je odkazati rokotvornim delom svoje mesto. Marsikatera domača obrt bi prinašala v hiše rumenjake (menda jih bo vendar enkrat ugledati) ter varovala gospodarje pred posečanjem go-

stilnic. Koliko ugodnih tal je na Koroškem, kjer bi se dalo uvesti pletarstvo: a tudi drugim domačim obrtnim bi ne primanjkovalo ugodnih tal.

Težo vsega pouka in ljudske vzgoje polagam ravno v nadaljevalne šole. Ko je duša najbolj dovzetna in mladina najbolj potrebna navodil in vodstva, je prepričana sama sebi. Ni se čuditi, da je naša šola odrasla mladina tako sirova in razuzdana, da je med ljudstvom toliko pijancev in postopačev. Tega pa ni kriva ljudsko šolo in vojašnico. Ljudsko šolo zavalo, ampak vrzel, ki je zijala med ljudsko šolo in vojašnico. Ljudsko šolo zapustivši deček se je čutil prostega vseh spon, se je čutil gospoda, vrzel knjige v stran ter prijel za nje sele, ko ga je priegnala k temu sila. Nocem to generalizirati, a dogajalo se je zalibog čisto, v škodo narodu, ki ni mogel in znal izrabljati vkljub svoji malostevilstvi svoje sile. A sovražnik je izrabljaj nas — hlapce!

Kaj pa z dekleti? Je tudi zanje uvesti nadaljevalni pouk? Da, tudi zanje. Potreba ni nič manjša kot za dečke, da, nasprotno, dobro bi bilo, ako bi se učile tega, česar se uče dečki, in poleg tega še gospodinjstva. Resničnost pregovora, da žena poupira tri vogale hiše, se nikjer ne izkaže tako jasno kot na kmetih. Vsekakor pristedi gospodinja pri gospodarstvu vec, kot porabi nje mož v gostilnici; seveda ne mislim tukaj na pijance in igralce. Da pride toliko posestev na boben, je kriva najcesceje gospodarjeva brezbriznost in nevednost gospodinjce.

Vsaka gospodinja bi imela razen izurjenosti v kuhanju, šivanju, pranju, gospodinjstvih opravilih (kot šivanju itd.) biti vesca tudi drugih strokovnih kot negovanja otrok, postrežbe bolnikom; sploh bi morala znati, kako uravnati svoje in rodovine življenje tako, da bi bilo najsrečnejše in najbolj zavarovano pred boleznimi.

Tak pouk se da uvesti takoj, kjer službuje vsaj ena učiteljica; v ostalih krajih naj bi se za dobo, dokler ne dobimo na razpolago dovolj učnih oseb, uvedli učni tecaji. Ustanoviti se mora takoj dobro organizirana gospodinjstvena šola. Potem razpisa ustanov je omogočiti mladim nadarjenim dekletom vstop. Zavezati bi se morale, prevzeti po končanih študijah mesto učiteljice ročnih del in gospodinjstvih sol v krajih, kjer so enorazredne in dvorazredne šole, torej pomanjkanje učnih oseb, zmognih za nadaljevalni pouk za deklice.

Po končanem posejanju nadaljevalne šole naj se nudi kmetijskim mladeničem prilika izpopolniti svoje strokovno znanje na strokovnih šolah. Govoriti o potrebi teh bi bilo odveč. Pretežno poljedelsko prebivalstvo koroško imej na razpolago vsaj v vsakem okraju po eno kmetijsko šolo. V mestih in industrijskih krajih stopijo na mesta kmetijskih sol trgovske in obrtne šole.

Lepa prilika za ustanovitev kmetijske šole ali gozdarske se bo nudila pri razdelitvi graščine Pliberk; ter bi bila ta velikanskega pomena za vso Podjuno. Predpogoji za uspešen razvoj bi bili dani; treba samo dobre volje in jasnega smotra. Namen članka je izvati debato in da se zasnuje načrt o ureditvi gozdarskega pouka v nadaljevalnih šolah in o ustanavljanju gospodarskih sol. Dozdaj je bilo naše šolstvo tuje domačim potrebam in razmeram. Treba, da se pri presojanju šolstva in reorganizaciji upoštevajo zahteve, ki jih stavi sodobna demokratska doba.

Sola naj sloni v ljudstvu; potrebe ljudstva naj bodo merodajne za ustroj šolstva. Najbolj potrebno je koroško ljudstvo gospodarskih sol, ki ga bodo usposobile, da se postavijo na lastne noge, se otrese starih vplivov in ljudskih pijavk, ki ga je z njimi obdarovala stara Avstrija.

Predpogoj dobre šole je neodvisno, ne bedi izpostavljeno učiteljstvo, ki more posvetiti vse svoje moči povzdigi ljudskega blagostanja in širitvi kulture. Oprostite najprej učiteljstvo spon, ki ga pritiskajo k tlom, ki ga silijo prerivati se do postranskih zaslužkov, ki izčrpavajo njegove duševne sile. Prežalostna je preteklost koroškega šolstva, preživo še v spominu, da ne bi spoznavali nevarnosti, ki preti koroškemu šolstvu, ko mu je jedva zasijalo solnce narodne svobode in upanja v boljšo bodočnost, ki so jo zagrnili takoj zopet črni oblaki. Klici v bedi živečega, za narodno delovanje idealno navdahnjenega učiteljstva po materialni vpostavitvi, so ostali dozdaj neuslišani. Hočejo nas mari vreči političkim strankam v naročje? Nameravajo nas prisiliti, da postanemo v prvi vrsti politički agitatorji in da se izneverimo nalogi biti v prvi vrsti kulturni delavci?

Koroško slovensko učiteljstvo se zaveda svojih dolžnosti kulturnih delavcev, pionirjev narodne probude. Vpraša-

nje je samo, se li tudi drugi merodajni faktorji zavedajo dolžnosti napram učiteljstvu?

ANDREJ SKULJ:

O preosnovi naše ljudske šole v kmetijskem oziru.

V zadnjih letih smo čuli neprestano glasove glede preureditve ljudske šole v kmetijskem smislu. Dokaj člankov po raznih listih je razpravljalo o tem prevažnem vprašanju.

Svetovna vojna in nenadni preobrat v državi, zlasti pa združenje troimenskega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev v skupno državo sta nam odprla to vprašanje iznova.

Stari avstrijski šolski zakon ni poznal razlike med šolo v mestih in ono med narodom na kmetih. Vse šolstvo je bilo prikrojeno po istem zakonu, kar je rodilo nesčetokrat nevoljo ljudstva in opravilne kritike. Razpravljali, pisali in ukrepali so veliko, kako spraviti stvar v red, pa uspeha je bilo bore malo. Učiteljstvo je po večini izkušalo urediti pouk tako, da bi vsaj kolikor toliko ustrezal potrebam ljudstva. Manjkalo pa je pravega razumevanja za to reformo od zgoraj.

Vsi smo edini v tem, da je preosnova v našem šolstvu neobhodno potrebna in nujna. Vprašanje je le, kako naj to preosnovo izvedemo, da dosežemo namen, da bo imel narod res pravo korist.

Sola na kmetih mora odgovarjati potrebam naroda, dati mu mora podlago za njegovo poznejše stanovsko delovanje, to je prilagoditi jo moramo težnjam našega kmetijskega ljudstva in mu dati primerne pouka v kmetijstvu.

Kdor pa meni, da je mogoče preosnovati našo takomenovano vsakdanjo šolo v kmetijskem smislu, se moti.

Kmetijska veda ni lahka. Kdor jo hoče s pridom poslušati, mora imeti primerne predznanja in kolikor toliko lastne sodbe, pa zanimanja za torišče, ki bo na njem deloval. Da pa ima to, treba mu je primerne predizobrazbe, ki mu jo nudi ravno vsakdanja — boljše rečeno — narodna šola. Vsekakor pa mora učenec za kmetijski pouk doseči primerno starost, ako mu naj s pridom podamo nauke, ki naj mu bodo vodnik za bodoče življenje.

Vsakdo mi mora pritrditi, da v vsakdanji, oziroma narodni šoli otrokom ne moremo uspešno razlagati o zemlji, gnoju, življenju in razvijanju rastlin, o razplojevanju živali itd. Kako naj učenec razume še druge težke nauke, ako je še otrok brez pravih misli in lastnega opazovanja in razmišljanja?

Ako hočemo res kaj doseči, moramo preosnovati šolo tako, da nudimo mladini najprej občo izobrazbo, šele po tej pa ga uvedemo v stanovsko izobraževalnico.

Nastala bi na ta način obča ali narodna šola in kmetijsko izobraževalna šola.

O prvi, to je narodni šoli, le nekoliko besed. Namen obče narodne izobrazbe ni učenca samo učiti, marveč veliko večji je smoter, iz otroka vzgojiti dobrega človeka. Za vzgojo srca moramo zastaviti vse, da vzgojimo narodu dobrega člana.

Pri tem pa velja naloga, podati mu splošno izobrazbo tako, da ustvarja ta izobrazba lastno mišljenje in možnost samostojnega sklepanja in delovanja.

Ker pa mora biti izobrazba vse narodove mladine enotna, mora država skrbeti za ustanavljanje in vzdrževanje sol, kakor vseh učnih pripomočkov za šolo in mladino.

Le ako bo država skrbela za enotno šolstvo, ako bo sama nosila vsa bremena šole, tedaj šele moremo pričakovati, da bo izobrazba res enotna, da se bodo otroci zadnje gorske občine mogli prav tako in toliko izobraziti, kakor otroci velikih in imovitih občin. Šele tedaj bomo mogli govoriti o pravi izobrazbi vsega naroda.

Kako pa je danes v tem oziru? Kolika je že razlika med posameznimi občinami!

Breme sedanjih sol nosijo občine. Občina s krepko davčno močjo nosi to breme igrice, saj krije dobro razvito šolstvo s par procenti, medtem ko občine z nizko davčno silo, to so ravno po večini kmetijske občine, vzdržujejo le slabo šolo z velikimi nakladi. Ves odpor proti šoli raste največkrat ravno zaradi obremenitve davkoplačevalcev. Pri vsem tem pa trpi ogromno škodo narodna vzgoja in izobrazba.

Poudarjam še enkrat: šola mora biti urejena in oskrbovana enotno, in to ne potem posameznih občin, ampak potem države, ki naj nosi breme za enotno narodovo vzgojo.

Najnižje organizirana šola pa mora biti vsaj dvorazredna, in to ne oziraje se na število otrok.

Šole naj se stavijo tam, kjer je narodu najbolj prikladno z ozirom na krajevne in terenske ramere.

Vodstvo šole naj bo vedno in vselej poverjeno izkušeni moški učni osebi.

Šolska obveznost je sama ob sebi umljiva za vse otroke, ki so telesno in duševno zdravi.

Veliko je že bilo prerekanja glede šoloobvezne dobe. Za na kmete je šolska obveznost s 6. letom vsekakor prezgodnja. Zdi pa se mi v svobodni državi sploh neumestno utesnjevati šolsko obveznost v gotovo starostno dobo. Prepričan sem, da je narodova samozavest in pa želja po izobrazbi tako razvita, da smemo v tem oziru postaviti načelo, naj otrok vstopi takrat v šolo, ko je primerno razvit, vsekakor pa pred 8. letom, in naj obiskuje šolo do tja, da doseže primerno občo izobrazbo. O tem, kdaj je dosegel učenec zadostno znanje, pa more končno veljavno razsojati le šola. Umljivo je samo ob sebi, da bodo pridni in nadarjeni lahko prej končali šolo kakor oni, ki bodo neredno hodili v šolo. To pa je tudi prav. Naš namen ni, da hodi učenec le v šolo, ampak da se res česa nauči.

Ko si je torej učenec pridobil občo izobrazbo, je dosegel primerno starost in z njo zmoglost za stanovsko izobrazbo v kmetijski izobraževalni šoli, ki mora biti istotako obvezna kakor narodna šola.

Vsi stanovci bidejo boj za obstanek, napredek in razvoj. Da pa morejo ta boj krepko in s pridom bojevati, jim je treba stanovske izobrazbe.

Nemale boje je moral in jih bo moral biti kmetijski stan, da si pribori tisto stalnice, ki mu pristojajo. Vsi pametno misleči moramo podpirati razvoj kmetijstva, saj je od tega odvisen dober del narodove jakosti, je temelj vsem stanovom in državi.

Za zdrav razvoj kmetijstva more delovati naša šola s tem, da poda mladini primerne znanja, da ga navaja k nadaljnji stanovski naobrazbi ter mu pokaže tudi sredstva in pota, po katerih doseže svoj smoter. Narod ima pravico zahtevati od šole, da naše mladine ne samo vzgoji, ampak jo primerno uvede v (svoj) poklic.

Naša država je agrarna. Ako se bomo znali prav obrniti, se našim ljudem ne bo več treba izseljevati, zakaj rodna zemlja nam bo vsem lahko dala dovolj kruha. Mladini je treba le vzgojiti ljubezen do rodne zemlje, do prirojenega ji poklica. To pa dosežemo s stanovsko naobrazbo. Le tisti, ki je v svoji stroki izobražen in vešč, ima do svojega poklica veselje, ga vzljubi in v njem vztraja. Zaradi znanja ima uspeh in napreduje, to pa mu daje veselje in podvzetnost. S tem je zagotovljen njegov obstoj.

Sreča in blaginja narodova obstoja v tem, da vsak v svojem poklicu tvori nekaj dovršenega, to pa le tem potom, ako ima zadostnega znanja in hoče to znanje tudi uporabiti. Zato bo naš namen vzgojiti razumnega kmetovalca in obenem zavednega državljana.

Vsaka šola, ki uči delati, dela v vsakem oziru vzgojno. Vsak pa, ki se v svoji stroki spozna, ima zmoglost napredovati.

Namen kmetijske izobraževalne šole je, zbuditi ljubezen do domače grude in mladino o vsem potrebnem poučiti in ji podati znanja za pot v težkem, a tako lepem in potrebnem stanu. Osrčiti in navdušiti jo moramo za stan, ki dobi lahko v njem najlepše in najzdravejše življenje.

Da poudarim še enkrat: Naš namen ne meri samo na znanje, ampak tudi v vzpodbudo do nadaljnje naobrazbe, da odpremo mladini oči k opazovanju, da ji razvijamo razum, da spozna svoj delokrog, da ji zbudimo ljubezen do rodne zemlje in pravo razumevanje za njen bodoči poklic.

Gotov sem ugovorov, češ, ustanove naj se kmetijske šole v izobrazbo našega kmeta! Prav; država bo imela mnogo posla v tem oziru. Vendar moramo pomisliti, da ustanoviti zadostnega števila kmetijskih sol ne bo v doglednem času mogoče. Pa ako tudi bi se dalo končno to izvesti, vemo, kako malo mladeničev bo tako srečnih, da se bodo mogli izobraziti na takih šolah.

Stojimo na stališču, da mora biti izobrazba, seveda tudi stanovska, pristopna vsem, zlasti še ubožnim. Ali naj bo tudi še nadalje neimovit človek obsojen na svoje ubožstvo in zapostavljanje! Vsak imej priliko izobraziti se, kolikor in kar največ mogoče. To pa bo v korist tudi onim, ki rabijo delavcev in poslov. Vsekakor bo posel s primerno stanovsko naobrazbo bolj sposoben in uporabljiv,

kakor oni, ki ne razume ničesar in dela mehanično kakor stroj, ki tam ostane, kamor ga porineš, in tja premakneš, kamor ga potegneš.

Vsi, in brez izjeme vsi smo poklicani in tudi hočemo doseči boljšo bodočnost. Zato odprimo vsem pot do izobrazbe! In slednjič, ali ne bo fant, poučen v domači kmetijski izobraževalni šoli, bolj dostopen nadaljnjim višjim kmetijskim naukom kakor oni, ki ni še ničesar slišal? In ali ne bo oni, ki je že nekaj slišal, imel prej in več veselja do nadaljnje temeljitejše naobrazbe v kmetijski šoli? Onim pa, ki se bodo izobrazili v kmetijskih izobraževalnih šolah, torej samo doma, bodo služile prave kmetijske šole kot kažipot. Sem bodo hodili ogledavat in izpopolniti kar jim bo še potreba, česar bi si še radi pridobili. Zato pa bi moralo biti kmetijskim šolam določeno le malo okrožje, prilično vsak sodni okraj bi moral imeti svojo kmetijsko šolo.

To bi bile nekeake univerze našemu bodočemu naraščaju. Tu bi iskal naš kmet sveta, pa tudi pomoči.

Tisti pa, ki bi se izučili na pravi kmetijskih šolah, bi lažje in z večjim pridom delovali med sosedi, ker ga bodo ti lažje razumeli na podlagi pridobljenih naukov v domači kmetijski izobraževalni šoli.

Pa še nekaj drugega je kar govoriti za nadaljnjo izobrazbo naše mladine. Vsi vemo, da je mladina, ko izstopi iz šole, najbolj sama sebi pripuščena. Nič se prav ne zanima zanjo. Največ mladine propade prav v tej dobi. Saj nima pravega razvedrila, fant hoče biti velik, domišlja si bogve kaj. Cigareto v usta pa v gostilnico v pobratimstvo alkohola! Od vseh strani klic po treznosti, boj proti pijaci! Kje najdemo boljše sredstvo kakor z nadaljnjo izobrazbo, ki naj vodi mladeniča na varno pot življenja? Poglejmo, kaj so dosegle Svica, Norveška in druge moderne države potom nadaljnje izobrazbe!

Doba kmetijske - izobraževalne šole bi trajala prilično vsaj dve leti. Z ozirom na okoliščine bi se moral za enkrat pouk uvrstiti na šest zimskih mesecev, in sicer vsak dan, oziroma — ker bi bila dva letnika — vsak drug dan, da bi se učenci vstili. V letnih mesecih pa enkrat tedensko, da bi se pričueno poglabilo v praktičnem delu in poizkusih, ogledovanju raznih posestev in naprav ter za izlete na kmetijske šole.

Pouk bi bil seveda obvezen za vse mladeniče. Po končani učni dobi bi učenec prejel odpustno izpričevalo.

Kaj pa naj bi se poučevalo v tej kmetijski izobraževalni šoli? Oglejmo si to večjega!

Središče in izhodišče vsega pouka bi tvorilo kmetijstvo. Umevno samo ob sebi je, da bi se prilično priklopile vse vede k temu pouku, ki jih kmet mora vedeti, tako da bi dobil mladenič o vsem potrebnem pouka, pa tudi vaje.

Delokrog kmetovalca, ki je od njega odvisna njegova blaginja, njegov uspeh ali tudi neuspeh, je zemlja. Vrste zemelj, njih nastanek, kakor njih lastnost, mora vsak poznati, če jo hoče s pridom obdelovati. Ne pozabimo se ozreti na vremenske vplive, kakor na zrak, toploto in svetlobo, ki vplivajo na zemljo!

Kdor ima opraviti z zemljo, ima sede-mejaše. Poznati mora svoje parcelce, zato mora poznati mapo; razumeti mora zemljiško knjigo. Učenec mora spoznavati merilo na mapi in meriti zemljo s pomočjo mape!

Za obdelovanje zemlje rabimo orodja. Seznanimo mladino z različnim orodjem, zlasti s tehničnimi pripomočki, ki jih vedno in vedno izumlja človeški razum, da si prihrani časa in moči pri izvrševanju svojega poklica.

Kako lepa prilika seznaniti in navdušiti za zadrugištvo v nabavo potrebnih strojev!

V obdelano zemljo pride setev. O te je odvisno vse. Kako važna je torej naloga seznaniti učence s semenjem, kako in pod kakšnimi pogoji kali, kako s rastlina razvijajo, kako je ustvarjena.

Ker rastlina živi, potrebuje za svoj obstoj in razvoj hrano. Hrano pa polagamo rastlinam potom gnojenja. Gnoj je njiva, ki raste na njej kmetova blaginja. Seznanimo ga z različnimi vrstami gnojov, njegovimi sestavinami, razložimo pa tudi pomen raznih umetnih gnojil. Od razumnega gnojenja pa ni odvisen samo naš pridelek, odvisna je naša živinoreja. Dobro gnojeno polje in travniki — bogata košnja, lepa živina živinoreja torej! Koliko je snovi v tej besedi! Oglejmo si različna plemenita in važnosti posameznih. — Kolikrat dajmo kmetu skrb razne bolezni, posebno nalezljive. Tudi o tem bo treba govoriti. Da pa živina uspeva, je treba poleg pravilnega krmljenja zlasti

reda in snage. Obrnimo vso pozornost na pravilne hleve in svinjake. Tu sem sodi gnojnik in gnojna jama, boljše zlata jama vsakega poljedelca.

Ker se mudimo pri hlevu, govorimo tu o stavbah sploh. Seznaniti nam bo učence z načrti in stavbnim redom vobče. Tu bo prilika govoriti o stavbnem materialu in o vsem, kar je s stavbarstvom v zvezi.

Ne pozabimo omeniti zavarovanja in zavarovalnic. Tudi gasilnih društev se lahko dotaknemo.

Z živinorejo v najtesnejši zvezi je travništvo. Omenimo ob tej priliki najboljše travniški gnoj kompost in poudarimo pogosto napačno umevanje gnojenja z umetnimi gnojili. Izboljševanje travnikov je velikanskega pomena, sem sodi osuševanje, odnosno namakanje. Pouk nam nudi priliko govoriti o skupnih pašnikih in živinskih zadrukah.

Podpora vsemu gospodarstvu je umno oskrbovan gozd, naše največje narodno bogastvo.

Velike važnosti za naše kraje, pa tega se vse premalo zavedamo, je gotovo sadjarstvo. Tej velevažni panogi kmetijstva bo posvetiti vso pozornost, in sicer skozi vso učno dobo, tako da bo vsak kmetovalec gotovo tudi dober sadjar.

Seveda bo za naše kraje neobhodno potreba govoriti tudi o umnem vinogradništvu.

Slednjič človek krona stvarstva! Poglobimo se v naš razvoj, da bomo prav umeli, kako trnjevo pot je hodil človeški rod od nekdaj. Koliko truda in trpljenja, da je dosegel današnje stopnjo!

Najsrečnejši pa je zdrav človek, zato mora varovati zdravje bolj kot vse drugo. Nevarnost mu zlasti preti od raznih nalezljivih bolezni. Učimo ga zato, kako se jih varuje. Seznanimo ga s sicer majhnimi, a hudimi sovražniki — glivicami ali bakterijami, ki tudi v kmetijstvu igrajo velevažno vlogo v vseh panogah, ki so časih neobhodno potrebne, a zopet silno pogubonosne.

Dostikrat pa si človek zopet sam nakopje bolezni, zlasti zaradi nerada in nesnage. Omeniti pa moramo slednjič najhujšega sovražnika človeštva, ki ne uničuje samo posameznih, ampak pogosto cele družine in rodove — to je alkohol.

Ostali pa ne bomo samo pri ustnem pouku, bodoči poljedelec se mora posluževati svinčnika in peresa.

Naša naloga bo uvesti vse vrste kmetijskih računov ter raznih dopisov in vlog na razne urade. Ako hoče biti naš kmet res svoboden, biti mora o vsem tako poučen, da mu ne bo treba za vsako malenkost iskati pomoči drugod.

Zrcalo umnega gospodarstva je gotovo vestno knjigovodstvo. Tudi v to mora biti uveden razumen gospodar, ako hoče jasno pogledati uspeh svojega dela.

Velike važnosti bi bile za tako šolo delavnice, kjer bi se vadili ročnosti v izdelovanju kmetijskih potrebščin. Vsak kinet mora biti kolikor toliko rokodelca. Kaj je lepšega, ko v zimskih večerih popravljati in napravljati razno potrebno orodje, kakor grablje, košare, ročice itd. Časi so to ljudje umeli, danes je vse izumrlo. Vse to bi se dalo v delavnicah iznova poživiti. Koliko koristnega bi lahko nudil tak pouk, pa bil bi tudi velike moralne vrednosti. Koliko nepotrebnega posedanja in postopanja v dolgih zimskih dnevih bi izginilo!

To bi bile v največjih obrisih zahteve, ki naj jih nam izpolni toli potrebna kmetijsko-izobraževalna šola. Podrobnosti bi seveda določal učni črtež, ki naj se čimprej izdela in predloži v potrjenje.

Da pa bi bil pouk res uspešen, bi moral biti tudi praktičen. Zato mora imeti šola primeren vrt in potrebno orodje, poleg vrta pa primerno velik kos poizkuševalnega polja, da bo mogoče to, kar so se učenci učili, poizkusiti praktično.

Prva skrb merodajnih faktorjev pa poudi, da bo dovolj učnih oseb, ki bi oskrbovale ta pouk in vodile omenjeno šolo. Štroški, ki bi nastali, bi bili v najkrajšem času ne samo dobro obrestovani, marveč bogato plačani.

Enaka preuredba je nujna in potrebna tudi za našo dekliško šolo.

Čas je tu, kakor še nikoli! Ako imamo res voljo in srce za povzdigo našega kmetijstva za dobrobit našega naroda in plaginjo nas vseh idimo na delo, da bomo kdaj res svobodni in neodvisni, da si bomo sami, ne čakaje pomoči drugih, na svoji svobodni zemlji lahko odrezali zaosten kos kruha!

Tovariši, Andrej Skulj je govoril o gorenjem predmetu dne 13. t. m. na že-

ljo kulturno-gospodarskega odbora za mokronoško okrožje. Udeleženci, večinom posestniki in kmetje, so se izjavili za enako preosnovo ter svoje mnenje izrazili v resolucijah, ki jih objavljamo spodaj. Izrekli so željo, naj naš list priobči Skuljev referat. Tej želji radi ustrezamo, saj se izvajanja tovariša Skulja krijejo z načeli našega načrta, kolikor se tičejo uvedbe kmetijskega in gospodinj-skega pouka ter pouka v zdravstvu s posebnim ozirom na alkohol — v osnovne šole, v osnovne strokovne šole in na učiteljska ter ustanavljanja nadaljevalnih tečajev strokovnega značaja. Kmetijstvo v anketi, ki se bavi z reformo šolstva in je ta poglavja že temeljito obdelala, goreče zastopajo strokovnjaki: sadjarski nadzornik M. Humek, ravnatelj Rohman in prof. Verbič. Naši kmetovalci našemu preosnovnemu delu lahko popolnoma zaupajo, saj stremi edino za tem, da postavi vse naše šolstvo na tako zdravo podlago, ki bo od nje imel splošno korist ves naš narod!

Resolucije.

1. Šola mora biti urejena in oskrbovana enotno, in to ne potem posameznih občin, ampak potom države, ki nosi vse breme za vzdrževanje in zidanje šol, kakor učil za šolo in otroke.

2. Šola na kmetih mora odgovarjati potrebam kmetijskega stanu; dati mu mora podlago za njegovo stanovsko delovanje, t. j. prilagoditi se mora težnjam našega ljudstva in mu podati primernega pouka v kmetijstvu.

3. Na vsaki šoli je ustanoviti kmetijsko-izobraževalno šolo, v katero morajo vstopiti vsi učenci obvezno, ko so s pridom dokončali občno narodno šolo in si pridobili občo izobrazbo. Pouk naj se vrši skozi šest zimskih mesecev vsak dan. Poleti pa enkrat tedensko, zlasti ob nedeljah za razno ogledovanje in izlete.

4. Enako naj se osnuje nadaljnja izobraževalna šola za deklice.

5. V vsakem sodnem okraju ali primernem okolišu naj se ustanovi kmetijska šola, ki bo posestnikom tistega okoliša služila v zgled in dajala potrebne nasvete in navodila.

Šolske maše.

Pred leti so tudi pri nas na Goriškem napeli vse sile, da bi nas prisilili — na podlagi zakona seveda — nadzorovati mladino pri nedeljskih mašah. Končno je zmaga naša trditev, da nedeljske maše niso šolske, marveč župnijske ali občinske. K temu ne moreš tedaj siliti učiteljstva v smislu obstoječih zakonov. Da bi si pomagali iz te zagate, je vprašal tržaški ordinarijat svoje podrejene duhovniške urade, ali bi ne kazalo, da bi imeli po dve maši vsako nedeljo tam, kjer je le en sam duhovnik, in sicer eno šolsko in drugo občinsko, oziroma ali bi ne kazalo maševati za šolsko mladino v to svrhu ob sobotah.

Načrt se ni sponesel. Občinske maše so ostale občinske in ni bil dolžan udeleževati se je učitelj oficijelno s šolsko mladino.

Bil pa je običaj po raznih občinah, da so imeli šolske maše med tednom pred pričetkom pouka. Le-te so hoteli uvesti tudi po ostalih občinah. Krajni šolski sveti so dobili tedaj nalog, da sklepajo o tem. Med sklepanjem našega krajnega šolskega sveta, ki je bil vse poprej kot prijazen učiteljstvu, sem pojasnil navzočim, da so šolske maše kot take obvezne. Kdor bi se jih ne udeležil, je ravno tako kazniv kot bi ne bil prišel k pouku, in če maše uvedejo, se bo pa tudi gledalo strogo na to. To je pomagalo. Zastopniki občinarjev se niso upali glasovati za to, ker je tri četrtine šolskih otrok gonilo past in bi naleteli pri tem na hud odpor. Navzoči zastopnik cerkve je hotel posredovati, češ, naj bi pri takih zamudah gledali malo bolj skozi prste, oziroma naj bi bile take maše za otroke neoblatne. Kar je po zakonu obvezno za učitelja, bodi tudi za otroke in obratno, sem dejal, in tako smo prišli srečno do zaključka, da niso take maše v naši šolski občini izvedljive.

Pred nekaj dnevi mi je prišel pa slučajno v roke odlok kamniškega šolskega okraja. Ta odlok pa ne zahteva le udeležbe šolskih maš ob nedeljah in praznikih, marveč rabi izraz »bogoslužnih vaj«. Po tem odloku bi se moral udeleževati učitelj s šolsko dečo ne-le maše, marveč tudi popoldanske službe božje ter vseh v kraju običajnih procesij in obredov, zakaj »bogoslužje« so zač z eno besedo vsi cerkveni obredi. Učitelj naj bi ob takih dnevih tičal v cerkvi kot verni družabnik cerkvenikov.

Gospodje, ali ne velja tudi za nas nedeljski počitek, ki so ga deležni dandanes

malone vsi stanovi? Vsak hoče imeti svoj nedeljski oddihljaj, le učitelju ga ni potreba!

Sicer pa naj bi to že bilo, če to zahteva zakon zares. Če je obred res namenjen šoli, sem po potrebi opravičen za preiti vrata ob prihodu otrok, a pri teh mašah pa mi ne sme kaj sličnega priti niti na um. Zakaj ne? Ker niso šolske, marveč občinske maše. In zamujeni čas, kam in v koliko naj se uračuna učitelju, posebno, če že vrši 30 tedenskih ur?

Take psevdoodredbe so se sponašale svojčas na bivšem Kranjskem, dvomim pa, če se bodo sponesle tudi v vsej Sloveniji.

Tovariši, tovarišice! Tudi v tem primeru vidimo, kako krvavo potrebna je enotna stanovska organizacija! Fr.

Dovolite tudi meni, da izpregovorim o članku »Nadzorovanje otrok v cerkvi«, ki ga je objavila tovarišica Poldka v zadnji številki »Učiteljskega Tovariša«, nekaj besed!

Kakor druge je prejela tudi naša šola odlok višjega šolskega sveta z dne 8. marca t. l., št. 2422, z naročilom okr. šolskega sveta, da poroča o njega izvrševanju tekom petih dni. Na dnevnem redu kmalu nato sklicane domače konference je bila med drugimi tudi točka o imenovanem odloku. Ves učiteljski zbor se je s katehetom vred soglasno izrekel, da prinas odpaden nadzorovanje, ker nimamo ob nedeljah in praznikih posebne šolske službe božje, ampak se obe maši opravljata za vse farane.

Š 10. govori — kakor že omenjeno — le o nadzorovanju otrok pri šolski službi božji. Ta se pa navadno vrši le po večjih krajih, kjer je več duhovnikov na razpolago. Razburjenost cenjene tovarišice je torej potrebna, ker si nalaga breme, ki ga ni dolžna nositi!

Akoravno izvira nje trditev o zamenj nadzorovanja z desetimi tedenskimi urami iz velike nevolje in obupa, se mi vendar ta primera ne zdi na mestu, ker vem, da že 30 tedenskih učnih ur učitelja silno izmuči. Tako bi tovarišica odločila pač eno breme, a sprejela nase drugo, ki bi jo vključil njeni veliki delavni moči tlačilo k tlom. Saj se s poslom poučevanja, ki je gotovo eno izmed najtežavnejših duševnih del, nikakor ne pričena in ne zaključuje učiteljevo delo za šolo; pomisliti je treba le na korigiranje pisemnih izdelkov, urejevanje uradnih spisov, pripravo na pouk itd. v izvunšolskih urah. V interesu šolstva, splošnega napredka in učiteljeve samozbrazbe je, da se ohranja učiteljev duh zdrav in krepak, kar pa pri preobitem delu ni mogoče. Ker je torej uspešen pouk mogoč le pri svežih močeh, zato je stremenje učiteljstva po znižanju tedenskih učnih ur za posamezno učno osebo popolnoma upravičeno in so neprimerne opazke glede števila ur dobri stvari le v kvar.

S.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

S šeste vodstvene seje Zaveze (dne 17. aprila 1919).

1. Vseučiliški komisiji na deželni vladi za Slovenijo v Ljubljani je poslalo Zavezino vodstvo spomenico, da vzame v razpravo od Zaveze nasvetovano ustanovitve pedagoške fakultete na bodočem slovenskem vseučilišču, katerega obisk naj bi bil obvezen za vsakega kandidata učiteljskega stanu. (Besedilo te spomenice je priobčeno v 15. let. šte. »Učit. Tov.«)

2. Učiteljsko društvo za kotar Bičelino v Bosni poziva potom tiskane okrožnice tudi naše organizacije, da se izjavijo za enotno učiteljsko jugoslovansko združenje. Zaveza je poslala temu društvu na ogled svoja društvena pravila s poslovnikom in po eno številko vseh treh Zavezinih listov.

3. Deželni vladi za Slovenijo se je dostavila skupna vloga Zaveze in Slomškove Zveze, da se učiteljstvu vsi službeni prejemki z dokladami vred izplačujejo kakor drugim državnim uradnikom v dinarjih, oziroma v kronah po veljavni valut.

4. »Savez dalmatinskih učiteljskih društev u Splitu« sporoča na svoječasn način dopis glede enotne stanovske organizacije, da naj ostanejo za sedaj dosedanje pokrajinske organizacije, a centralno vodstvo pa naj sestoji iz predsednikov, podpredsednikov in tajnikov teh organizacij. Odposlanci pokrajinskih zvez naj se na skupnem sestanku, ki naj bi se čimprej vršil v Belgradu ali v Zagrebu, vse potrebno dogovore, da se ta ideja tudi udeleži.

5. Učiteljsko društvo za novomeški okraj je sklenilo naprositi višji šolski svet, da priredi v velikih počitnicah v Novem

mestu za ondotno ali pa morda tudi za belokranjsko učiteljstvo srbohrvatski tečaj in da ta tečaj tudi zadostno financira. Stanovanje in hrano za tak štirinajstnevni tečaj bi udeležniki lahko dobili v mestu ali na Grmu, vodstvo tečaja pa je pripravljen prevzeti gimnazijski ravnatelj gospod Wester. — Sklene se, da se odda prošnja in resolucija na pristojno mesto s posebnim priporočilom.

6. Zavezin predsednik je v zadevi nabavnih prispevkov in popolnega izenačenja z državnimi uradniki brzojavno posredoval na centralni vladi v Belgradu za ugodno rešitev. Minister dr. Kramer je nato brzojavno sporočil, da pripadajo učiteljstvu isti poviški, kakor jih odkazuje nova naredba državnemu uradništvu. Deželna vlada za Slovenijo je na seji dne 15. t. m. sklenila v smislu brzojavke dr. Kramerja, da se zvišajo namreč učiteljstvu draginske doklade za 100 odstotkov. — Nabavnih prispevkov dr. Kramerjeva brzojavka nič ne omenja, bržčas odpadejo za vse uradništvu spricho novega poviška draginskih doklad.

7. Učiteljski krožek za pliberški okraj vpraša Zavezo, če že posluje odsek za sestavo novih ljudskošolskih čitank. Želi, da se pritegnejo v ta odsek tudi od koroškega učiteljstva določeni tovariši. — Krožek se obvesti, da se ta anketa zaradi nejasnosti v višjem šolskem nadzorstvu še ni sklicala, kar je obžalovanja vredno. V to anketo se predlagata po Zavezi sporazumno s koroškimi učiteljskimi zastopniki tovariša Pavel Košir in Rudolf Mencin.

Poročilo o seji upravnega odbora Zaveze, ki se je vršila istega dne popoldne, priobčimo prihodnjič. — Za danes objavljamo samo sklepe, ki jih je sprejel upravni odbor brez debate soglasno in ki jih je vodstvo Zaveze takoj poslalo na pristojna mesta:

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 14. februarja 1919, tičoč se začasne ureditve službenih prejemkov učiteljstva, naj se popolni v tem smislu, da se pridene k § 1. dostavek:

Vsi prejemki učiteljstva, vpokojencev, vdov in sirot se s prejemki državnega uradništva avtomatično regulirajo.

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Vsemu učiteljstvu, ki je pridrženo v službovanje izvan svojega službenega mesta, se priznajo in izplačujejo potnina, dnevsčine in kakršnekolik druge doklade v isti izmeri in na enak način kakor drugemu državnemu uradništvu dotični osebi odgovarjajočega plačilnega razreda, oziroma odgovarjajoče plačilne stopnje.

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Glede okrajnega in deželnega (višjega) šolskega nadzorstva vztrajamo slejkoprej na zahtevah spomenice z dne 2. novembra 1918, točka 3. in 4., ter na načelih, izraženih v naši izjavi, sprejeti na seji upravnega odbora Zaveze dne 27. decembra, ki smo jo poverjeništvu izročili dne 28. decembra lanskega leta.

Poudarjamo, da je doba okr. šolskim nadzornikom na bivšem Kranjskem tudi že potekla in da učiteljstvo pričakuje tozadevnih odredb deželne vlade, ki naj bodo skladne z našimi načelnimi izjavami.

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Upravni odbor Zaveze je že na svoji seji dne 27. decembra 1918 zavzel stališče proti tedaj izvršenemu imenovanju predsednika in podpredsednika višjega šolskega sveta ter je to svoje stališče pisмено sporočil poverjeništvu za uk in bogočastje dne 28. decembra preč. leta. Poudarjati smo takrat, da nečemo demonstrirati proti imenovanima gospodoma profesorjema, ampak smo v točki 2. onega svojega protesta zadostno utemeljili svoje odklonilno stališče z ozirom na številčno premoč svojega stanu nasproti manjšini srednješolskega učiteljstva. Opozarjamo izrečno na ono svojo utemeljitev s pristavkom, da presega naše število 3000, medtem ko nasprotno število ne presega 360. — Predsednik in podpredsednik višjega šolskega sveta sta odstopila, in pretekli teden se je izvršilo novo imenovanje tako predsednika, kakor podpredsednika višjega šolskega sveta.

Učiteljstvo je opravičeno pričakovalo, da se vsaj sedaj popravi krivica, ki so jo napravili principu demokracije, enakosti in proporca in s tem seveda tudi ljudskošolskemu in meščanskošolskemu učiteljstvu. Naše pričakovanje pa je bilo zaman! Za predsednika višjega šolskega sveta je bil zopet imenovan profesor, za njegovega

namestnika tudi profesor, tako da je tudi sedaj naše učiteljstvo iz predsedstva višjega šolskega sveta popolnoma izključeno. Nimamo ničesar proti imenovanima gospodom profesorjema, ki ju osebno čislamo, a v interesu časti in ugleda svojega stanu moramo toliko opravičeneje ugovarjati proti temu imenovanju, ker smo na storjeno krivico pravočasno opozorili in ker v demokratski državi ne moremo in ne smemo trpeti takega ponovnega preziranja svojega stanu!

To ponovno preziranje je organizirano učiteljstvo bridko zadelo, ker ni nikjer in z ničemer stvarno utemeljeno. Zato smo ugledu in časti svojega stanu dolžni, da proti takemu postopanju toliko časa ugovarjamo, dokler ne pridemo do svoje pravice, ki je utemeljena v zgoraj navedenih razlogih!

Predlog na upravni odbor Zaveze.

Vse sklepe, oziroma resolucije, naslovljene na deželno vladu za Slovenijo v Ljubljani, naj vodstvo Zaveze vedno odpošlje ministrstvu prosvete v Belgrad, vrhutega pa še onemu ministrstvu, v katerega področje njih izvedba direktno ali indirektno sodi.

Savezu hrvatskih učiteljskih društev v Zagrebu, Učiteljskemu Udruženju v Belgradu, Savezu učiteljskih društev v Splitu, Savezu učiteljskih društev v Sarajevu.

Upravni odbor Zaveze jugoslovanskega učiteljstva, zbran dne 17. aprila 1919 na svoji seji v Ljubljani, vas, dragi bratje in mile sestre po krvi, jeziku in srcu, najiskreneje pozdravlja!

Naša goreča želja je, da odstranimo vse meje in zapreke, ki so nas doslej umetno in navidezno ločile, in da se vse učiteljstvo kraljevine SHS združi in zjedini v eni enotni stanovski organizaciji.

Da pridemo čimprej do tega velikega smotra, moramo v interesu sreče in bodočnosti svojega šolstva in svojega stanu zastaviti vse svoje moralne in materialne sile. Slovenci smo pripravljeni lotiti se takoj dela in nujno pričakujemo predlogov in nasvetov od vaše strani.

Naj živi Unija jugoslovanskega učiteljstva! Naj živi naša skupna domovina Jugoslavija!

Gospodu ministru prosvete Davidoviču v Belgradu.

Upravni odbor Zaveze jugoslovanskega učiteljstva, zbran dne 17. aprila 1919 na svoji seji v Ljubljani, pozdravlja gospoda ministra kot iskrenega prijatelja narodnega šolstva in učiteljstva!

Gospoda ministra prosimo, naj odobri naše načelo popolne enakosti v materialnem in pravnem oziru našega stanu z državnim uradništvom našemu stanu in pomenu odgovarjajoče kvalifikacije.

Zahtevamo centralizacijo vsega šolstva ter podražavljenje vsega šolstva in učiteljstva.

V ministrstvu prosvete naj se nemudoma osnuje poseben pedagoško-didaktični oddelek ljudskega in meščanskega šolstva, ki mu naj bodo prideleni tudi slovenski učitelji.

Želimo si svojega sodelovanja pri preustrojitvenem delu našega šolstva, ki se sedaj vrši v ministrstvu prosvete.

Učiteljstvo, organizirano v Zavezi jugoslovanskega učiteljstva, nujno in iskreno želi ter si z vsemi sredstvi prizadeva, da se izvede enotna organizacija vsega učiteljstva kraljevine SHS, ki naj z vsemi svojimi silami deluje za povzdigo široke narodne kulture, za izobrazbo in vzgojo našega ujedinjenega naroda ter za moč, veličino in blaginjo naše skupne domovine!

Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta je imelo svoj 24. občni zbor dne 16. aprila t. l. ob 9. uri v Učiteljski tiskarni.

Predsednik tov. Jakob Furlan otvori zborovanje in pozdravi s presrečnimi besedami tovariše.

Tajnik tov. Juraj Režek poroča, da si je lani izvoljeni odbor svoje društvene perle porazdelil tako kot prejšnja leta, samo namesto tov. A. Rapeta je vstopil tov. Jos. Ambrožič. Vojni dogodki in neznosne draginske razmere so nas tiščali tudi v minulem letu k tlom, da nam ni bilo mogoče kaj uspešnega storiti za društvo. Razen pičlih letnih doneskov učiteljstva in podpore Kmetске posojilnice za ljubljansko okolico s 100 K in posojilnice v Framu s 50 K so nam usahnili vsi viri. Zato tudi naši mladini nismo mogli oskrbeti več čtiva, nego le izdajo IV. zv. Ganglovih spisov. Upamo pa, da se bo z novimi ugodnejšimi razmerami tudi našemu društvu izboljšalo njegovo gmotno stanje. Z letošnjim letom stopimo v 25. leto svojega društvenega obstanka in ob vsestranskih boljših razmerah nam bo

mogoče s pomočjo naših dobrih prijateljev položiti izdaten dar na oltar. Kakor smo požrtvovalno donasili v Zavezin sklad, tako dajmo zdaj napraviti »Jubilejski sklad za Učiteljski konvikt.« Prihodnjemu odboru pa prepustimo, ako že danes ne ukrenemo kaj konkretnega — skrb, da stori vse v to potrebne korake. — Društvo šteje koncem leta: 67 pokroviteljev, 5 podpornih in 74 rednih članov.

Blagajnik tov. Jakob Dimnik poroča:

I. Računski zaključek za XXIV. upravnimo leto. (Za čas od 1. januarja do 31. decembra 1918) Prejemki: 1. Saldo l. 1917 K 845:83. Obresti Učit. tiskarne za l. 1917 K 3501:91. 3. Obresti Učit. tiskarne za l. 1918 K 3701:92. 4. 5 % dividenda Učit. tiskarne za l. 1915/16/17 K 165:—, 5. Darila in članarina K 419:10. 6. Mladinski spisi K 2961:95. Skupaj K 11595:71. — Izdatki: 1. Vloga v Kmetsko posojilnico Ljubljanske okolice K 7550:—, 2. Vloga v Hranilnico in posojilnico Učit. Konvikta K 1000:—, 3. Davek K 151:73. 4. Za dobrodelne namene K 200:—, 5. Ustanova za učiteljske sirote K 160:—, 6. Upravni stroški za l. 1917 in 1918, knjigovozec, klišei i. dr. K 1123:40. Skupaj K 10185:13. — Promet: Prejemki K 11595:71, izdatki K 10185:13; skupaj K 21780:84. — Bilanca: Prejemki K 11595:71, izdatki K 10185:13, saldo K 1410:58. —

II. Ustanova za učiteljske sirote. Stanje dne 31. decembra 1918. 1. Vloga pri Učiteljski tiskarni (po 4:5 %) K 8750:—, 2. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 % K 4054:11. 3. Vloga v Hranilnici in posojilnici Učit. konvikta (po 2 %) 1002 K 29 vin. Skupaj 13.806:40. — Ustanovo po 80 K sta prejela dne 2. decembra 1918 Kazimir Pretnar, gimn. abiturijent v Ljubljani in Dragotin Tratnik, dijak VI. realnega razreda v Idriji. Gimn. abiturient Ljudevit Fettich-Frankheim je pri vojakih, zato to leto ni prejel ustanove, dobil jo bo pa zopet, kadar bo nadaljeval svoje študije. Marija Osana je dovršila študije na učiteljski, Vladimir Pegan je pa izostal ter šel k mornarici; zaradi tega ta dva nista prejela ustanove. — To našo ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem je ustanovilo na občnem zboru dne 28. decembra 1895. l. »Slovensko učiteljsko društvo« v Ljubljani iz prostovoljnih doneskov učiteljstva na Kranjskem. Tega leta je bil predsednik »Slovenskega učiteljskega društva« pokojni nadučitelj Andrej Žumer; odborniki pa so bili tovariši Jos. Cepuder, Fran Crnagoj, Jakob Dimnik, Jakob Furlan, Engelbert Gangl, Janko Likar in Juraj Režek. Poročilo o ustanovitvi te ustanove za učiteljske sirote je imel na občnem zboru tov. Jakob Dimnik. Pro dne 2. decembra 1918. leta se je izplačala prva ustanova v znesku 80 K učiteljski siroti Ljudmili Osana. Na predlog tov. Janka Likarja se je glasom sklepa občnega zbora »Slovenskega učiteljskega društva« poverilo za nabiranje prostovoljnih darov za ustanovo »Društvo za zgradbo Učit. konvikta« in temu društvu se je izročilo tudi oskrbovanje in oddaja ustanove.

Zaradi izpremenjenih razmer predlagam: 1.) Ustanova naj se vbodoče glasi: Ustanova za slovenske učiteljske sirote. — 2.) V spomin na ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev naj se deli ta ustanova na dan narodnega praznika Srbov, Hrvatov in Slovencev, t. j. dne 1. decembra vsakega leta. — 3.) Kakor doslej, naj se tudi v bodoče porabita dve tretjini obresti, ki jih daje glavnica, vsako leto za ustanove, ena tretjina obresti naj se pa priloži k glavnici. — 4.) Visokost in število ustanov določi odbor »Društva za zgradbo Učit. konvikta« v Ljubljani. (Sprejeto.)

Pravico do teh ustanov naj imajo kakor doslej: 1.) Učiteljske sirote po očetu in materi. V pomanjkanju teh 2.) učiteljske sirote po očetu. V pomanjkanju teh 3.) učiteljske sirote po materi. V pomanjkanju teh 4.) učiteljski otroci sploh. 5.) Ustanova velja samo za čas kakršnihkoli študij.

III. Društvena gotovina. Stanje dne 31. decembra 1918: 1. Saldo l. 1918 K 1410:58. 2. Vloga pri Učiteljski tiskarni z ustanovo vred (po 4:5 %) 82.264 K 67 vin. 3. Vloga v Hranilnici in posojilnici Učit. Konvikta (po 2 %) K 552:35. 4. Vloga v Hranilnici in Posojilnici Učit. Konvikta (po 2 %) K 1002:29. 5. Delež pri Hranilnici in Posojilnici Učit. konvikta (po 5 %) K 367:50. 6. Delež pri Hranilnici in Posojilnici Učiteljskega Konvikta (po 5 %) K 107:71. 7. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 %) K 4054:11. 8. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 %) K 5651:69. 9. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 %) K 2027:03. 10. Vloga v Kmetski posojilnici ljubljanske okolice (po 2 %) K 8883:45. 11. Vloga v

Kmetski posojilnici vrhniške okolice (po 2 %) K 636:39. 12. Vloga v Posojilnici in Hranilnici v Kopru (po 2 %) K 77:30. 13. Delež pri Učiteljski tiskarni (po 5 %) K 1155:—, 14. Dve srečki (po 3 % in 4 %) K 558:11. 15. Dve državni (avstrijski) obligaciji (po 4 %) K 300:—, 16. Tri obligacije III. vojne posojila (po 5:5 %) K 500:—, Skupaj K 109.548:18. Lansko leto K 102.917:19. Prirastek K 6630:99. — Poleg tega je vredna zaloga mladinskih spisov okroglo K 10.000.

V imenu pregledovalcev računov poroča tov. Ivan Petrič, da so računi in knjige v najlepšem redu ter predlaga blagajniku in odboru popolno oprostitev, čemur zbor soglasno pritrdi.

V odbor so bili izvoljeni: Jakob Furlan, predsednik; Luka Jelenc, I. podpredsednik; Ignacij Križman, II. podpredsednik; Juraj Režek, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; odborniki: Josip Ambrožič, Engelbert Gangl, Anton Gnus, Julij Slapšak.

Društvene vesti.

+ **Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani** je zborovalo 16. aprila 1919.

O zborovanju smo prejeli sledeče:

1. Poročilo predsednika J. Režka: Predsednik tov. Juraj Režek otvori zborovanje in pozdravi zbrane tovariše tem presrečnej in z večjim veseljem, ker smo se zbrali danes prvičkrat v svoji novi, neodvisni svobodni državi Jugoslaviji, po kateri so že pred tolilniki leti tako srčno hrepeneli in za njo delovali naši najboljši duševni delavci in voditelji. Tej naši, nam vsem mili in dragi Jugoslaviji želi: naj živi, naj se razcveta in raste v blagor in dobrobit našega troimenskega naroda! — Dalje omenja izboljšanje našega gmotnega stanja s podražavljenjem učiteljstva in njega ureditvijo v plačilne vrste državnih uradnikov. Izreka nado, da bo v novi državi tudi našemu šolstvu in učiteljstvu zasijalo pred prag lepše in milejše solnce. — Kot posebno pomemben društveni dogodek omenja letošnjo petdesetletnico našega društvenega obstanka. Koliko koristnega je društvu in tej dolgi dobi storilo v proslah narodnega našega šolstva in v izboljšanje učiteljskega gmotnega položaja, o tem bo govorila zgodovina, ki se bo pisala o razvoju našega šolstva. Naša dolžnost pa je, da se danes hvaležno spominjamo onih naših blagopokojnih tovarišev, ki so nam pod vodstvom And. Praprotnika, Iv. Tomšiča, Močnika, Stegnarja, Grkmana, Govekarja in dr. ustanovili naše društvo in ves čas požrtvovalno delovali v njem. Njim v hvaležen in časten spomin se zborovalci dvignejo s svojih sedežev. Ostalim, še živečim njihovim sodelavcem pa izrekamo svojo najiskrenejšo zahvalo. Da nam jih Bog požiivi!

2. Poročilo tajnika Josipa Ambrožiča: Letos je 50. občni zbor Deželnega slovenskega učiteljskega društva. Kakor se vse izpreminja na svetu, tako so se tudi razmere od njega ustanovitve do danes popolnoma predrugačile. Celo od zadnjega občnega zbora so se odigrali svetovni dogodki, ki niso ostali brez vpliva na učiteljstvo. Stara Avstrija je razpadla tako, kakor je zahteval naravni razvoj koruptne carovine. Vsi narodi nekdanjega avtokratskega države so se oprostil tujeja jarma in se združili v celoto, ki jim je skupna iz preteklosti. Slovenci smo združeni pod žezlom ljudskih vladarjev Karadjordjevičev.

Te svobode, ki je prikipevala v vzključnih radosti in deloma v posmehovanju do nekdanjih naših tlačilcev in zatiralcev, je deležno tudi slovensko učiteljstvo.

Naša dolžnost ob 50 letnici društva je, da se spomnimo onih vrlih mož-tovarišev, ki so ustanovili Deželno slovensko učiteljsko društvo ter s svojim zgledom in delom tudi pripomogli, da je slednjič zmagala pravica in resnica.

Bilo je leta 1868. Osem let stari »Učiteljski Tovariš«, ki je takrat bodril slovenskega učitelja na delo in slogu, je prinesel v decemberski številki oklic k ustanovitvi učiteljskega društva.

Letnik 1869. je priobčeval v vsaki številki imena novo vstopivših učiteljev v društvo.

I. občni zbor Dež. slov. učit. društva je bil dne 31. marca 1869. leta v 2. sobi III. razreda normalke v Ljubljani. Minilo je do danes 50 let. Iz poročila učiteljskega pradede A. Praprotnika je razvidno, da se je društvo že takrat potezalo za izboljšanje materialnega položaja. Praprotnik pravi doslovno: »Nova šolska postava, kakor jo do sedaj poznamo, nam kaže, kdo bode od sedaj učitelju zapovedoval; a kdo in kako ga bode v prihodnje plačeval, tega še ne določuje.«

Tudi takratno ministrstvo za bogovščastje in šolstvo je odgovorilo pripravljalnemu odboru, da obrača sicer vso svojo pozornost tej reči (izboljšanju), da se pa ta zadeva more rešiti po poti deželnega zakona. Tako se je vlekle vprašanje regulacije učit. plač potom teh fraz do današnjega dne — čez pol stoletja. Ne vem, je li to slučaj, ali pa potrebuje tak uspeh 50 letnega boja. Ko padajo verige suženstva, ko se rahljajo stebri države, vstane jugoslovansko učiteljstvo ter se ob 50 letnici društva in na razvalinah srednjeveškega režima osamosvoji ter gmotno postavi na stopnjo onih, ki hočejo pošteno in stanu primerno živeti. Deželno slov. učit. društvo je s tem svoj smoter doseglo.

Kolikor sem prelistal letnika 1868. in 1869. »Učit. Tovariša«, ni niti enega tovariša več živega med ustanovitelji društva. Slava prvemu odboru in njegovemu predsedniku pokojnemu A. Praprotniku!

V društvu se nahaja mnogo tovaršev, kateri so z društvom vred osiveli in ideje, ki so danes realizirane in katere je društvo pred 50. leti stavilo za smoter. Najstarejšim članom Dež. slov. učit. društva, tem starim borcem kot zadnji tajnik najiskreneje čestitam ter jim želim imenu društva, da ostanejo še nadalje tako mladi po srcu in duhu!

Deželno slovensko učiteljsko društvo praznuje letos tudi 50 letnico taborovanja. Na poslednjem taboru leta 1868 so se oglasile vse slovenske pokrajine, samo Kranjske ni bilo, ker so se bali voditelji — vlade! V Ljubljani so to leto na stopili samo visokošolci in v društvu organizirani učitelji!

Naš gmotni položaj je v toliko izbolšan, da smo uvrščeni v razrede in stopnje, a ne v čine, kakor smo zahtevali, kamor spadamo zaradi svojega dela in izobrazbe. Pomanjkljivosti, ki jih je naroda sedanja vlada, so samo formalne, se bodo morale odpraviti z definitivno ureditvijo novega šolskega zakona. V tem oziru ni društvu več kompetentno vlagati takih prošelj, ampak samo organizacija, katere delokrog sega preko mej nekdanje Kranjske.

Izkušajmo vsi nadalje čistiti ozračje prošle dobe ne glede na desno ali levo, da izgine vse, kar omadežuje s svojo preteklostjo našo sedanost. Ne klanjajmo nikomur, kadar iščemo pravice! S tem da gemo potuho in oporo sistem, ki ga obsodil ves zapadni svet. Kamor je v pretekli dobi prisijalo solnce avstrijske milosti, tja naj ne posije nikdar zaro naše svobode.

Boj za naše pravno stališče tedaj vkljub vsem obljubam še ni dobojeva. Ne nasprotuje se učiteljstvu iz političnih razlogov, pač pa zaradi zastarelega nazora: Učitelj ni državni uradnik ter ni ne gre ista mera socialne pravičnosti nego drugim zemljanom.

Omeniti moram v poročilu slovenskega učiteljstva z dne 5. septembra 1918 v Mestnem domu. Takratna zadnjih vzdihljajih se nahajajoča avstrijska vlada je sicer shod prepovedala, tako dala učiteljstvu priliko, da je govorila ulica dostojno kakor nikdar prej, ben organiziran stan. Na prepovedane shodu so govorili poslanci Gangl, Gostičar, Pogačnik, Triller. Ker sta bila vprašanju drag. doklad dežela in država stara dva prepirljivca, je bila dolžna kranjskega učiteljstva, da je izkušalo seči z zavednostjo, samostojnostjo in solidarnostjo to, kar je bilo nasprotno nazrom avstrijskih vlad, ki so na vojašniški pisale geslo: Viribus unitis, a posamezne stanove in narode razdvajale z geslom Divide et impera!

Ako omenim v poročilu, da smo imeli po naši iniciativi več potrebnih in ne potrebnih sestankov z odborom Slovenske Zveze, sem končal svoje poročilo.

3. Poročilo blagajnika Dimnika: Računski zaključek za leto 1918. (50. društveno leto.) Prejemki: 1. Obresti od 1. I. do 31. XII. 1917 K 202:—, 2. Letnina Kamniškega učit. društva K 19:—, 3. Letnina Novomeškega učiteljskega društva K 27:—, 4. Letnina Ljubljanskega učit. društva K 41:60. Skupaj K 289:60. — Izdatki: 1. Saldo l. 1917 K 24:85. 2. Upravni stroški K 63:30. 3. Tiskovine K 74:45. 4. Brzojavke K 54:91. 5. Članarina »Zavezi« in časopisa K 43:50. 6. Travnov grob K 8:50. 7. Letnina K 20:—, Skupaj 289:60. Promet: Prejemki K 289:60, izdatki K 289:60, skupaj K 572:20! — Bilanca: 1. Ljubljanski mestni hranilnici K 5203:12. 2. V Hranilnici in Posojilnici Učit. konvikta K 63:12, skupaj K 5266:15. — So dosedaj poslala članarino samo 3 učit. društva, se pozovejo ostala, da se re svojo dolžnost in pošljejo članarino (§ 4.) po 1 K za vsakega člana.

4) Predlog o razpustu društva: Poroča tovariš tajnik: Odbor je na sej dne 23. marca sklenil predlagati občenemu zboru razpust društva. Hočem ta predlog na kratko utemeljiti.

V novi, mladi kraljevini bo zavzelo učiteljstvo nasproti narodni državi drugačno stališče nego v Avstriji. Ako se bosta vladi v Ljubljani in Belgradu zavedali dolžnosti, ki ju imata do narodnega šolstva, potem bo vsak naš pokret identičen z državno mislijo. Dolžnost vseh pokrajinskih učit. organizacij je pokazati pot k centralizaciji šolstva s tem, da likvidirajo in se združijo v Unijo jugoslovanskega učiteljstva.

Ker so padle deželne meje, je delokrog Deželnega slovenskega učiteljskega društva neomejen; nima torej društvo nobenega delokroga.

Predlagam tedaj razpust društva, ki je letos videlo Abrahama. Društveno imetje preidi po določilih § 22. pravil v prid Društva za zgradbo Učit. konvikta v Ljubljani. To naj prevzame vse dolžnosti, ki so zvezane z oporoko pokojnih mecenov.

Občni zbor sklene v principu društvo razpustiti. O tem se obvestijo vsa okrajna učit. društva na bivšem Kranjskem s pozivom takoj sporočiti predsedstvu Dež. slov. učit. društva, kakšno stališče zavzamejo nasproti likvidaciji. Dokler se društvo popolnoma ne razdruži, vodi društvene posle stari odbor.

+ Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani je imelo svoj 55. občni zbor dne 16. aprila t. l. v Učit. tiskarni. Otvoril ga je ob tri četrt na 11. uro predsednik Juraj Režek ob navzočnosti 25 članov izmed 90. — Tajnikovo in blagajnikovo poročilo se je vzelo na znanje. Tovariš Božidar Valenta je imenom pregledovalcev računov laskavo ocenil vestne in natančno knjigovodstvo blagajnika Jakoba Furlana ter mu je predlagal toplotno zahvalo, kar je občni zbor odobril sprejel. — Društveno imetje znaša 117.818:82 K. — Društvo je v poslovnem letu 1918 podpiralo 34 vdov, 12 sirot po očetu ter 11 sirot po očetu in materi.

+ Občni zbor društva Narodne Šole v Ljubljani se je vršil v prostorih Učit. tiskarne dne 16. aprila 1919 ob pol 9. uri dopoldne. Predsednikov namestnik tovariš Jakob Dimnik je otvoril dobro obiskano zborovanje s sledečim nagovorom:

Otvorjam 48. občni zbor N. Š. s pozdravom na vse prisotne. Preden preidemo na običajni dnevni red, nas veže stanovska dolžnost in bratska ljubezen, da se spominjamo moža, ki si je pridobil obilo zaslug za razvoj našega društva. S tega-le mesta bi vas moral danes pozdravljati naš zvesti in vzorni tovariš Anton Razinger. Pa smrt, ki sega najraje po najboljših možeh v naših vrstah, tudi Razingerjevemu trpljenju popolnemu življenju ni prizanesla. Dne 15. oktobra 1918 je po uspešnem polnem kulturnem svojem delovanju mirno prominul, in smo izročili njegove zemske ostanke materi zemlji. Veličasten izprevod je pričal, kako priljubljen je bil Razinger med ljubljanskim prebivalstvom. Pogreba se je udeležil tudi odbor N. Š. z mnogimi drugimi tovariši in tovarišicami. Anton Razinger je predsedoval našemu društvu od tistega leta (1895), ko se je preselil pokojni Srečko Stegnar v Maribor; bil je prvi predsednik naše Zaveze, sestavljal je ljudskošolska berila in sodeloval pri Glasbeni Matici. Vedno se je zanimal za razvoj in napredek šolstva, zato naj ostane njegovo ime trajno zapisano v kroniki N. Š., mi vsi pa ohranimo ljubemu in zvestemu tovarišu blag in trajen spomin. N. v m. p.!

Narodna Šola je bila ustanovljena l. 1871. v Idriji. Ustanovili so jo Srečko Stegnar, Ivan Lapajne, oba učitelja v Idriji, in pa idrijski sodnik Gregor Žerjav, oče podpredsednika deželne vlade za Slovenijo. V tedanjih nemškutarskih časih je bila N. Š. za slovensko šolstvo velike važnosti in je storila s tem, da je preskrbovala slovenske šole z najpotrebnejšimi šolskimi potrebščinami, veliko dobrega za slovensko šolstvo in za slovenski narod sploh, zakaj bivša avstrijska vlada je skrbela le za razvoj nemških šol, slovenske šole in slovenska šolska mladina so ji bile deveta briga. Tisti časi, ko je krivični vladajoči avstrijski sistem imel v rokah usodo slovenskega šolstva, so minili. Nam Slovanom in posebej še Slovencem krična Avstrija je porušena, in na njenih razvalinah je vstala svobodna Jugoslavija. V tej naši novi demokratični državi se ne bo treba slovenskemu učiteljstvu pehati s posebnim društvom za šolske potrebščine slovenski šolski mladini, zakaj go-

tovo je, da bo za take stvari skrbela naša država sama in ko se to zgodi, bo dovršila svojo nalogo naša Narodna Šola. Slovenskemu narodu in slovenskemu šolstvu se odpira boljša bodočnost. Načela svobode, bratstva in prave demokracije, na katerih sloni naša nova država, so nam poročila lepše in boljše bodočnosti. Le nekaj je, kar nas tare in seka globoke rane v naša narodno čuteča srca. Zemlje lačni Italijan je preplul s svojimi divjimi tolpmi najlepše kraje naše slovenske zemlje ter hoče potujčiti najzavednejše slovensko ljudstvo, ki prebiva na Notranjskem, Goriškem, v Trstu in v Istri. Zato tudi mi kar najodločneje protestiramo proti tem italijanskim nameram in prisegamo, da bomo kar najodločneje branili vsako ped naše ljube domače grude, kjer prenašajo sedaj naši bratje gorje neznoznega nasilstva okupacije. Najodločnejšo branitev vsega etnografskega ozemlja SHS nam je obljubil tudi naš simpatični regent Aleksander v svoji proklamaciji. Zato pa ne obupujmo, temveč navdušeno zakličimo: Zivel jugoslovanski Trst! Živila jugoslovanska Goriška in Istra! Bog blagoslovi ujedinjeno Jugoslavijo! Bog čuvaj kralja Petra in regenta Aleksandra! Živio!

Društveni tajnik Fran Galè poroča o delovanju društva v preteklem letu ter poudarja neznoznost draginjo šolskih zvezkov in raznih potrebščin. Omenja, da je bilo mnogokrat nemogoče ustreči željam raznih šolskih vodstev, ker je trgovcem primanjkovalo vsega blaga. Prodajali so le po dva ali tri zvezke posameznim strankam — a v večji množini jih niso mogli prodati. Upajmo na boljše čase, dosedaj moramo pa računati z današnjimi razmerami zaradi velikega pomanjkanja potrebnega materiala.

Nato poroča blagajnik društva Alojzij Kecelj o denarnem stanju. Imetje društva je naraslo na 6908 K 88 vin. Torej za 20 K 7 h več mimo lanskega leta. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo je bilo s pohvalo sprejeto. Nato se je vršila volitev 9 odbornikov. V odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši: Dimnik Jakob (predsednik), Engelbert Gangl (podpredsednik), Galè Fran (tajnik), Kecelj Alojzij (blagajnik), Furlan Jakob, Likar Janko, Petrič Ivan, Režek Juraj in Crnagoj Fr. Pregledovalcem računov pa Luka Jelenc, Janez Levec in Vendelin Sadar.

+ Učiteljsko društvo v kamniškem okraju ima dne 1. maja t. l. z začetkom ob 2. pop. v šoli v Radomljah občni zbor po dnevnem redu: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Novi šolski zakon. Referent Ivan Smajdek. 5. Volitev novega odbora. 6. Slučajnosti. — Odbor.

+ Učiteljsko društvo za mariborsko okolico zbora dne 1. majnika t. l. ob 10. dopoldne v šoli Leitersberg-Krčevinski. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Zavarovanje družnikov. 3. Poročilo o načrtu novega šolskega zakona. 4. Slučajnosti. — V Maribor in njega okolico došle tovariše in tovarišice iskreno pozdravljamo in vabimo, da pristopijo našemu društvu. V imenu odbora: Požegar, tač. nač.

+ Društvo slov. učiteljic je imelo svoj občni zbor v četrtek, 17. apr. t. l., na šentjakobski šoli v Ljubljani.

1. Predsednica V. Zupančičeva je omenila v svojem pozdravnem govoru politički preobrat na slovenski zemlji, ki nam je prinesel zaželjeno svobodo. Kar se tiče učiteljstva, nam je treba stanovske reorganizacije, pri kateri moramo sodelovati vsi.

Iz tajniškega poročila učit. M. Mehletove posnamemo, da je bilo društveno delovanje med vojno omejeno, glasom sklepa občnega zbora z dne 20. apr. 1916 se je prekinilo pobiranje članarine do zaključka vojne. Sedaj nam je treba novih načrtov za bodočnost. Učiteljske plače so regulirane vsaj začasno. Učiteljice so v tem pogledu enakopravne z moškimi kolegi. Sedaj je v delu načrt o preustrojitvi našega šolstva. Osnutek, ki je izšel kot priloga »Učit. Tovariša«, premalo upošteva deklško vzgojo zlasti glede gospodinjstva in ročnosti. Pritegniti bi se bilo imelo pri sestavi tudi nekaj učiteljic — strokovnjakinj. Tudi v anketi višjega šolskega sveta, ki sestavlja načrt novega šolskega zakona, so učiteljice premalo zastopane. Zato je društvo stavilo danes na razgovor tudi točko o načrtu novega šolskega zakona.

Glede telovadbe je prejel društvo od Slov. Sokolske Zveze poziv, da pregleda »Načrt zakona za telesno vzgojo mladine in za vzgojo telovadnih učiteljev« ter poroča o tem Zveznemu predsedstvu. — Koncem izreče tajnica željo, da bi se ujedinihla vsa učiteljska društva v Sloveniji v enotno stanovsko organizacijo.

Blagajničarica E. Žerjavova poroča o denarnem stanju društva. Denarni promet je bil pičel, ker je od leta 1916 odpadla

članarina. Društveno imetje znaša 2861 K 54 vin.

Izvolita se kot pregledovalki računov učit. J. Miklavčičeva in K. Drollova, ki sta našli blagajniške podatke v popolnem redu.

2. V razgovoru o načrtu šolstva omenja predsednica V. Zupančičeva nekatere točke, ki bi jih bilo treba izpremeniti. V debato posežejo tudi učit. J. Zemljanova in J. Miklavčičeva. Učiteljica Zupančičeva pozove navzoče učiteljice, naj se poglobe v načrt in naj svoje pomisleke pošljejo vodstvu društva tekom 14 dni. Na predlog učit. J. Zemljanove se izvoli anketa učiteljic, ki bo premotrila ves načrt in vposlala svoje predloge višjemu šolskemu svetu. Prva seja te ankete bo v torek, 22. t. m., ob 5. popoldne na šentjakobski šoli.

3. Glede razpusta društva se vname živahna debata, koncem katere predlaga učit. J. Miklavčičeva, naj obstoja društvo še nadalje, dokler se ne ustanovi skupna učiteljska organizacija. — Učiteljica J. Zemljanova predlaga, naj se izda oklic, v katerem se vabijo tudi primorske in štajerske kolegije v naše društvo. Članarino (letno 2 K) bi bilo najbolje pošiljati kar direktno na društvo, in sicer blagajničarici E. Žerjavovi v Ljubljani (Mariontova ulica 1).

4. Nato so se vršile volitve upravnega odbora. Izvoljene so bile dosedanje odbornice: predsednica V. Zupančičeva; podpredsednica A. Sarkova; I. tajnica M. Mehletova; II. tajnica J. Zemljanova; blagajničarica E. Žerjavova.

5. Pri slučajnostih je občni zbor razmotrival načrt Slovenske Sokolske Zveze o telovadnem pouku.

6. Določi se, da bo prihodnji občni zbor o Božiču. Nato predsednica zaključi zborovanje.

+ Učiteljsko društvo za ptujski okraj zbora 8. maja t. l. — zaradi raznih ovir ni moglo zborovati 1. maja — ob 11. uri v deklškem domu v Ptuj po običajnem dnevnem redu. Med drugim poroča tovariš šolski nadz. P. Flerš o načrtu preustrojitve šolstva. Vse tovarišice in vsi tovariši naj natančno prouče »Načrt« in ga prineso s seboj. — Pred zborovanjem odbora seja. Obilne udeležbe pričakuje — odbor.

Kronika.

= K šolski reformi nam piše tovariš Ljud. Potočnik, dopolnjujoč svoj članek, priobčen v zadnji številki našega lista: Imamo starše, ki so v ljubezni do svojih otrok kar takorekoč s popolno slepoto udarjeni. Ti starši dajejo otrokom za vsako — četudi zaslužno — kazen proti učitelju potuho, kar ima za posledico to, da postajajo otroci takih staršev ne le do skrajnosti razposajeni, ampak tudi rententni in do skrajnosti nesramni ter predrzni proti svojim učiteljem, ki si jim celo upajo pri vsaki priložnosti žugati s sirovo intervencijo svojih staršev. En sam tak učenec lahko zastupi duha vsega razreda, in dogajajo se slučajji, ko učitelj za svojo brigo in skrb žanje to plačilo, da se pride nekega dne oče kregat in izdirat nad učiteljem. Proti takim staršem in otrokom je učitelj brez moči; edino, kar bi mu bilo na razpolago, bi bilo v najskrajnejšem slučaju izobčenje učenca iz šole, s čimer pa bi prišli iz dežja pod kap. Vse drugače pa bi bilo, ako bi starši vedeli, da jih čaka za potuho otrokom naprav učitelju sodnijska kazen. Že samo to, da bi bili starši za kaj takega poklicani pred sodnika, bi nanje dobro učinkovalo. Naj bi se tedaj potrdil zakon, glasom katerega bi starše ali njihove namestnike zadela primerna sodnijska kazen, ako bi se jim dokazalo — uradno — izjava šolskega upraviteljstva — da dajejo potuho otrokom naprav svojim učiteljem ter se s tem pregreše proti vzgoji svojih otrok. Ako je zločin otroke moralno pokvariti, naj bo to tudi zločin, ker sodi dajanje potuhe — po značaju njenih posledic — med prve moralne zločine!

= Višje šolsko nadzorstvo. Nekdo je v »Napreju« zapisal čudno besedo, naj sedaj dr. Bezjaku, ki ga srednješolski profesorji več ne marajo za svojega nadzornika, poverijo višje ljudskošolsko nadzorstvo — kakor bi bilo za nas vse dobro, česar drugi nečejo! Temu zmedenemu načelu prav dobro odgovarja »Naprej« sam, rekoč: »Učiteljstvu gre pri imenovanju v višje šolsko nadzorstvo za princip in ne za osebe. Učiteljstvo stoji na popolnoma demokratskem stališču, da ne sme vladati stan nad stanom, ampak da naj n. pr. delavec odloča o svojih stanovskih zadevah, uradnik o svojih itd. Logično k temu mora tudi ljudskošolsko učiteljstvo zahtevati, da se izroči strokovno nadzorstvo možem, ki izidejo iz lastnega stanu. Dosedaj pa je stalo ljudskošolsko učiteljstvo vedno pod nadzorstveno kuratelo srednješolskih profesorjev. Naše stališče

je: ljudsko in meščansko šolo ljudskošolskim učiteljem, srednjo šolo pa srednješolskim učiteljem. To je pravica, ki jo pač smemo zahtevati od res demokratske države. Sedaj so ljudskošolski referati v rokah profesorjev dr. Opeke, dr. Grafenauerja in dr. Poljanca. Se je umrla Avstrija je bilo več pravice za ljudskošolskega učitelja. Upamo, da tudi socialno-demokratska stranka pripozna upravičenost učiteljskih zahtev.

= Zborovanje srednješolskih profesorjev v Zagrebu. Iz Zagreba poročajo »Slovenskemu Narodu«, da se je dne 17. t. m. vršila v Zagrebu skupščina hrvatskih srednješolskih profesorjev. Zborovanja sta se udeležila tudi delegata srbskih profesorjev dr. Bosanac iz Beograda in društva slovenskih profesorjev iz Ljubljane, profesor Jeršinović. Skupščina je razpravljala predvsem o gmotnem položaju profesorjev, zlasti pa o suplentskem vprašanju. Na dnevnem redu zborovanja je bila tudi debata o reformi srednjih šol. Pri tej točki so skoraj vsi govorniki poudarjali potrebo, da se odpravi uvedba srednješolskih ravnateljstev ter uredi vodstvo srednješolskih zavodov tako, da bodo odgovarjali vsem modernim šolskim zahtevam. V sprejeti resoluciji se je izražala med drugim zahteva, naj se kaznujejo oni elementi med srednješolskim učiteljstvom, ki so se kompromitirali v dobi vojne. Po vzoru slovenskega profsorskega društva je izvolilo tudi hrvatsko društvo več odsekov, ki si bodo razdelili delo. — To poročilo prijavljamo tudi mi, ter se zahteve profesorjev glede moderne preuredbe šolskih ravnateljstev (vodstev) krijejo z načeli našega načrta in s sklepi naše ankete. Prepričani smo, da to pravilno zavzema tudi »Slovenski Učitelj«. Njegovi razlogi ne morejo večine prepričati, ker proti njim vsak demokrat lahko navede vsaj glavno načelo enopravnosti. Če bo treba, se o tem vprašanju še podrobneje in temeljiteje razgovorimo.

= Belgrajsko vsučilišče se sedaj nazivlje uradno: »Vseučilišče kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Beogradu«. Vpisovanje dijaštva za poletni tečaj 1918-1919 se prične takoj in se vrši vsak dan do 30. t. m. Začasno se sprejemajo dijaki na bogoslovno, pravno in tehniško fakulteto. Redna predavanja se prične dne 1. maja 1919.

= Dnevina duhovnikom. Minister za bogočastje je ministrskemu svetu predložil načrt, da se duhovnikom po vsej državi dovolijo dnevnine, in sicer bi dobili pravoslavni duhovniki v Srbiji 12 dinarjev na dan, na ostalem teritoriju države pa katoliški župniki in kaplani, pravoslavni duhovniki, muslimanski muftije in židovski rabini po 6 dinarjev na dan. Kakor govore, bo vlada ta načrt gotovo sprejela. Šolske razg.

Polemika.

Tako ne pojde naprej!

»Slovenski Učitelj« nam v 4. številki (str. 104) očita pošteno poročanje, ki ga smatra seveda za nepošteno! S čim smo zakrivali »nepoštenost«? S poročilom, da je deželna vlada dovolila učiteljstvu na intervencijo Zaveze nabavne prispevke! »Resnica pa je«, pravi imenovani list, »da je Slomškova Zveza pr v a storila potrebne korake zaradi nabavnega prispevka.« Kateri so bili ti prvi koraki, nam ni znano, ker ne hodimo Slomškovi Zvezi za petami; vemo le toliko, da je bilo odposlano Zaveze dne 19. februarja t. l. pri podpredsedniku deželne vlade dr. Žerjavu, kjer je posredovalo v raznih zadevah, med drugim je govorilo tudi o nabavnih prispevkih, poudarjajoč, da je za učiteljstvo poniževalno in neokusno, ako bi se morali tudi sedaj pehati in boriti za vsako pridobitev, ki nam gre. Gospod dr. Žerjav je odvrnil, da bo on sam takoj v tej zadevi govoril na vladni seji. In res je storil to še istega dne popoldne, ko je deželna vlada tudi dovolila nabavne prispevke. In zato sedaj »Slovenski Učitelj« svetuje »tovarišem pri Zavezi«, »da se že vendar otresejo tistega odurnega avstrijskega hlapčevstva, ki je vedno poročalo, kako učitelji klečeplazijo okrog raznih vlad.« Prihodnjč naj nam »Slovenski Učitelj« pove, kdaj je Slomškova Zveza prvič »klečeplazila« zaradi nabavnega prispevka; svoje neokusno zbadanje, pridobljeno s protežiranjem avstrijskih razmer, pa naj opusti, ker tak način pisanja ne vodi k združitvi, ampak razdvaja in odvrča. In dalje! S takim poročanjem dokazujemo, pravi »Slov. Učitelj«, »da je že zadnji čas, da si učiteljstvo izbere času primerne voditelje«. Na katere voditelje meri ta puščica? Ali tudi na predsednika Slomškove Zveze? Sicer pa — kako se nam utepa prizanesljivost! Že 15. februarja t. l. je odbor Slomškove Zveze javno imenoval v »Slovenca« (št. 38) vodstvo naše Zaveze

»okorel petrefakt iz stare Avstrije«. Na to nesramnost smo molčali, ker smo mislili, da so se Slomškarji zaleteli, ko jim je zopet enkrat ušel spomin v polpreteklo čase, in da opuste take žalitve; a sedaj nam iznova mečejo v lice avstrijsko hlapčevstvo, kleččplazenje in avstrijske manire! Dobro! Ko smo bili še pod Avstrijo, je bilo vodstvo Zaveze deležno teh dobrot: predsednik Jelenc je imel hišne preiskave in je bil neprestano klican na policijo, Zaveza so hoteli razpustiti, naš list ustaviti; tajnik Rus in blagajnik Luznar sta dobila označbo p. v., ker ju je denunciral nadzornik Simon, ki je vzlic temu še danes nadzornik; našega urednika so pa dvakrat vtaknili v vojaško suknjo, ga kazensko premestili iz Idrije in ga denuncirali na V. armadno poveljstvo in pri — tržaškemu škofu dr. Karlinu! (Dokazi na razpolago!) Taki »okoreli petrefakti iz stare Avstrije« so se rešili v mlado Jugoslavijo, v Slomškovi Zvezi pa gospodujejo in še vedno nekaj veljajo manire predrznosti in ošabnosti ter — kakor kažeta nadzornika Simon in Lavtižar — tudi čedni in dostojni ljudje! Jasno je, da ne moremo mirno in brez ugovora gledati, kako nas vodilne osebe Slomškove Zveze na eni strani neprestano žalijo, na drugi strani pa zahtevajo, da jim prepustimo en mandat v višjem šolskem svetu. Ako je to prav in pošteno, naj sodi javnost. Mi si umijemo roke! Povedali bi pa lahko še več drugega. In tudi bomo, če bo treba! Na račun sloge ne bo nihče blatil naše časti!

Fr. Šegula:

K članku »Počitniški tečaj začasne strokovne učiteljice«.

K predlogu z zgorajšnjim nadpisom dodajam le sledeče: Načrt izboren. Samo naj se udeležijo.

Pa nekaj se mi zdi čudno. Kako bi bilo mogoče zahtevati od kandidata za I. skupino še usposobljenost za poučevanja srbohrvaščine in francoščine; torej 5 predmetov in to v takem obsegu, kot zahteva tov. M. na drugem mestu. Rad bi poznal tistega tovariša, ki si upa pred izpraševalno komisijo s tem namenom.

Isti odlok, oziroma naredba, ki bo uvajala francoščino in srbohrvaščino kot glavna obvezna predmeta na naše bodoče strokovne osnovne šole, naj tudi določuje za ta predmeta posebno skupino, tako da bodo IV. Saj se tudi po dosedanjih določilih polaga izpit iz francoščine posebe, seveda ne pod imenom kake skupine za meščanske šole, temveč le kot posebni izpit, ker francoščina še danes ni obvezen predmet vseh meščanskih šol.

Fr. Šegula:

Pa še enkrat Knjige in službe.

Zagovor meščanskošol. tov. Margerla glede meščanskih šol v 16. številki »Učit. Tovarisa«, mi daje povod, da se še enkrat oglasim v sporni zadevi. Vsakdo, ki pozna ustroj našega sedanjega šolstva in ki noče biti pristranski, mora priznati, da tovariš M. ni pobil moje trditve, in naj je učni načrt meščanske šole na Krškem še tako obširen; jaz pa danes uvidim, da je moje očitane v 15. številki »Učiteljskega Tovarisa« popolnoma na mestu.

Dodajam pa danes še sledeče: Nisem imel namena izpodkopavati ugleda meščanske šole. Dejstvo pa je, da stari avstrijski paragrafi še veljajo, dokler jih ne namestijo novi. Tako imamo le trirazredne meščanske šole, ki pa imajo — a ne vse — nekatere priklopljen enoletni tečaj, vulgo 4. razred mist. odr. z dne 26. junija 1903, št. 22, 503), katerega absolventi imajo šele pogojno pravice absolventov nižje srednje šole. Ravno ta tečaj (4. razred) tvori šele prestop na učiteljske, kadetne itd., a potom sprejemnega izpita. Meščanska šola brez tega tečaja (4. razreda) pa z akoni tim potom ni priznana enakoveljavni nižji srednji šoli, dasi jaz zase imam prepričanje, da nudi meščanska šola več praktičnega znanja nego nižja srednja šola. Učni načrt same meščanske (t. j. 3. razredne) šole pa tudi ni tako obširen, kot trdi tov. M. o svoji meščanski šoli, dasi nikdar ne verjamem, da bi le ena meščanska šola, najsi je tudi štirirazredna, nujala več znanja nego učiteljske. Normalni instruktivni načrt meščanske šole, tudi one s 4. razredom, tega nikdar ne more zahtevati. Vem pa predobro, da je vsaka meščanska šola po svoje prikrojena, in če se mogoče nahaja kje kaka meščanska šola, ki uporablja učno knjigo, ki je nekaj obširnejša v gotovih partijah, še s tem ni nič rečeno. Tudi mi na mariborskem učiteljskem smo uporabljali druge knjige, nego so predpisane za učiteljske. Imeli smo mineralogijo, ki je uvedena na višjih razredih realke in povrh še posebe spisan knjigo za mineralogijo, a s tem še učiteljske v splošnem ni dobilo drugega značaja nego ga ima.

S tem pa, da se poučuje na eni ali drugi meščanski šoli francoščina, stenografija, opisna geometrija, še ni rečeno, da je to glavni predmet vsake meščanske šole, da bo pa bodoča narodna vis. šola ali v smislu ankete strokovna osnovna šola nekaj drugega kot dosedanje meščanske šole, sem omenil. Da je meščanska šola z enoletnim tečajem, t. j. 4. raz., vzor bodoče strokovne osnovne šole, me samo veseli, pri tem mi pa menda ne bo nihče oporekal, če trdim, da ni vsaka meščanska šola, kar nam jih je zapustila rajna Avstrija, to, kar trdi tov. M. o meščanski šoli. Če sem se pa tudi v tem zmotil, pa prosim tov. M., naj mi pojasni trditev, da se od ljudskošolskega učitelja, ki je dovršil učiteljske, katerega pa presega meščanska šola na obsegu učnega načrta, zahteva, da bi na podlagi dvomesečnih počitniških tečajev informativnega značaja dosegel potem samouka isto znanje, ki si ga je pridobil absolviran gimnazijec po štiriletnem slušanju na univerzi. In to je ravno, kar mi ne gre v glavo.

Končno naj še odgovorim na indiscretno vprašanje, kdaj nameravam pristopiti k zeleni mizi v nekaj — mogoče namišljeno-diskretni obliki:

Monsieur, ne penzes pas à cela que j'ai attendu, c'est au point de vue de l'examen, le moment pressent à dessein; j'ai me préparer pour recevoir licence plus années. — Si ne me la guerre eut pas interrompu et exilé dans la steppe russe, d'où je suis revenu, il y a cinq mois, j'eusse — j'espère — aujourd'hui l'étude parfaite et l'examen passé. En vous priant de passer moi les mots je suis tout à vous d'amitié.

Iz Jugoslavije.

— Iz begunskih krogov nam pišejo: Veliko sredo smo pokopali ob častni udeležbi beguncev in tovarišev na Viču Josipa Vittorija, mestnega učitelja na slovenski šoli v Ajševici v goriškem mestu. Pokojnik je nosil italijansko ime in četudi je služboval pod iredentskim režimom, je bil in ostal pošten in napreden Slovenec. Pred nekoliko leti si je postavil v goriški slovenski koloniji na Livači lično vilo, kjer je mislil preživeti zadnja leta svojega življenja, a usoda mu ni bila mila. — Italijanske in avstrijske granate so mu uničile prijazno bivališče in vse drugo imetje — bridko je tožil, da je postal pravi berač — ter ga pognale z ubogo družinico v daljnji nepoznani svet. Po daljšem iskanju in prosjačenju je končno vendar našel na Viču zatohel in silno vlažen kotic, ki mu je baje tudi veliko pripomogel, da je legel zaradi srčne hibe v prezgodnji grob. Tudi pri njem se je izpolnil znani rek: Kogar so bogovi črtili... Bodi mu lahka zemlja jugoslovanska!

— V št. Rupertu pri Velikovcu bodo poučevale šolske sestre deklice bivše velikovške dekliške šole. To baje edino iz vzroka, da pride poslopje do uporabe in šolske sestre do kruha. — Kaj poreko k temu občanarji, je pa drugo vprašanje. Glede narodnosti se bodo v doglednem času v doli po večini, nikakor se ne bodo pa uklonili načinu pouka. Za take narodne trdnjave je poleg tega v prvi vrsti neobhodno potrebno žilavih moči za izvenšolsko delo. Ako smo pridobili enkrat zase takove večje kraje, potem ne pridejo več niti v poštev ostali manjši kraji neposredne bližine. Z močmi pa, ki se po dovršenem pouku tesno zaklenejo v svoje prostore ter jim je še poleg tega narodnost postranska stvar, ne moremo pričakovati zaželenega uspeha. — Takim šolam je tamnošnje ljudstvo skrajno nasprotno. Slišal sem na lastna ušesa izjavo več njih, da jim ni mnogo na tem, v katerem jeziku se uči v šoli, saj so poprej itak privatno poučevali svoje otroke v slovenskem jeziku. Glavna stvar jim je, da se otroci tako izuče, da bodo mogli priti kasneje do svojega kruha. V samostanske šole pa jih ne puste. Nekdo mi je rekel, da se rajši dá ustreliti, nego bi dopustil, da pojdejo njegovi otroci v tako šolo. — Ta šola bo tudi ostali deški šoli delala precejšnjo napotje, namesto da bi ji bila v oporo. Še v normalnih razmerah smo doživeli neprijetne izkušnje, kaj pa sedaj, ko bo treba graditi na razvalinah novo stavbo. Ob času regulacije naših plač smo dobili cirkular, v katerem se toplo polaga na srce učiteljskemu delovanju izven šole, sedaj se pa na najvažnejših postojankah odpirajo samostanske šole namesto narodnih. — Komur je pri srcu poslopje z obojem vred in ne ve kam z njim, temu svetujem, naj se otvori tamkaj gospodinjstva šola ali kaj sličnega, četudi pod vodstvom šolskih sester. Taka šola bi bila tu tudi nujno potrebna in jako na mestu, a nikakor pa ne dekliška šola za Velikovec. Že sam osebni ponos meščanov samih ne bo dopuščal, da bi pošiljali svoje otroke v okolico v šolo,

četudi je ta le kakšnih 10 do 15 minut oddaljena. So pač časi, ko je treba po danih razmerah upoštevati tudi splošno mnenje prizadete mase, ne pa samo pobožnih želj pri tem docela neprizadetih posameznikov. — Zadovoljni bodimo, če za prvo pridobimo ljudstvo v narodnem oziru, zato ga ne tirajmo predaleč, da nam ne bodo kasneje opravičeno očitali — imperalizma.

— Preustroj ljudskih in meščanskih šol, odslovitev in namestitev učiteljstva v Ptuj. V smislu naredbe poverjenstva za nauk in bogočastje z dne 20. novembra 1918, št. 8608, preureja višji šolski svet v Ljubljani na predlog mestnega šolskega sveta v Ptuj tamošnje ljudsko in meščansko šolstvo tako-le: 1.) Razpustita naj se mestna deška in dekliška petrazrednica. 2.) Ustanovi se slovenska petrazredna meščanskošolska šola z 1. vzporednic v prostorih sedanje nemške dekliške ljudske šole. 3.) Za otroke pristne nemške narodnosti se osnuje po točki 1. omenjene naredbe manjšinska petrazredna mešana ljudska šola z 1. vzporednico z nemškim učnim jezikom v prostorih sedanje mestne deške ljudske šole. Na tej šoli se poučuje slovenščina kot obvezni predmet od 3. razreda dalje. 4.) Dekliška meščanska šola naj ostane za tekoče šolsko leto neizpremenjena, uvede pa se slovenščina kot obvezni predmet. — Odpustijo se naslednji učitelji in učiteljice: 1.) Dekliška meščanska šola: Anton Kern, ravnatelj, Ana Kerschowitzeva, strokovna učiteljica, Elza Dankova, strokovna učiteljica, Amalija Heissova, strokovna učiteljica, Wilhelmina Struklova, učiteljica ženskih ročnih del. 2.) Dekliška ljudska šola: Marija pl. Strobachova, učiteljica, Amalija Dankova, učiteljica, Marija Pichlerjeva, učiteljica, Erna pl. Elsnerjeva, učiteljica, Freya Suterjeva, namestna učiteljica, Helena Dermoutzeva, namestna učiteljica. 3.) Deška ljudska šola: Ivan Wolf, ravnatelj, Franz Mühlbauer, učitelj, Karel Kramberger, učitelj, Rikart Wolf, učitelj, prideljen deški meščanski šoli v Mariboru, Gabriela Wressnigova, namestna učiteljica, Martina Pristernigova, namestna učiteljica, Zofija Lassbacherjeva, namestna učiteljica, Ida Hoerlova, namestna učiteljica, Marjeta Kainzova, namestna učiteljica. — Z ozirom na potrebe narodnega šolstva se nameščajo začasno službenim potom: 1.) Na dekliški meščanski šoli: Irma Schellogova, učiteljica v Šmartnem pri Slovenjem gradu, kot ravnateljica, Iva Kobalova, bivša strokovna učiteljica v Špitaču ob Dravi, zdaj v Škofji Loki, kot strokovna učiteljica, Marija Voršičeva, učiteljica na Zavrču, kot strokovna učiteljica, Marta Božičeva, učiteljica ženskih ročnih del v Podgorju okraj Sevnica, kot začasna učiteljica ženskih ročnih del. 2. Na slovenski mešani ljudski šoli: Ivan Klemenčič, učitelj na Ptujski gori, kot nadučitelj, Mirko Majcen, učitelj pri Sv. Urbanu v Slovenskih gorah, kot učitelj, Avgust Peček, učitelj v Sežani, zdaj v Ložu, kot učitelj, Viktorina Fleretova, učiteljica v Letušu, kot učiteljica, Filomena Gorupova, učiteljica na Polenšaku, kot učiteljica, Neža Segulova, bivša učiteljica pri Sv. Marku, kot začasna učiteljica. 3.) Na nemški mešani ljudski šoli: Josip Gorup, nadučitelj na Polenšaku, kot nadučitelj, Franc Šegula, nadučitelj pri Sv. Lenartu nad Laškim, kot učitelj, Drago Rustja, učitelj v Barkovljah, zdaj častnik v pomožnem uradu Dravske divizijske oblasti v Ljubljani, kot učitelj, Alojzija Kocmurjeva, učiteljica v Središču, kot učiteljica, Marija Jurmanova, namestna učiteljica v Ljubljani, Gradišče 14, kot namestna učiteljica, Ana Menardova, namestna učiteljica v Št. Janžu na Dolenjskem, kot namestna učiteljica.

— Gospodinjstvi tečaji po deželi. Na Kranjskem se je priredilo pred vojno že več gospodinjstvih tečajev s prav dobrim uspehom. Za naprej se imajo ti tečaji prirediti po vsej Sloveniji. Ker je treba za te tečaje v prvi vrsti usposobljenih gospodinjstvih učiteljic, se pozivljajo vse one učiteljice ljudskih in strokovnih šol v Sloveniji, ki so izvežbane za pouk v gospodinjstvu, da se čimprej prijavijo pri »Oddelku za kmetijstvo deželne vlade za Slovenijo« v Ljubljani. — Oddelek za kmetijstvo deželne vlade za Slovenijo. — Načelnik: Prelat Kalan l. r.

— Ob prihodu regenta Aleksandra v Slovenijo mora vsak učenec poznati zgodovino naše vladarske rodovine Karagjorgjevičev. Edini učni pripomoček v tem oziru je zdaj Pirčeva »Kratka zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov«, ki je izšla pred kratkim.

Književnost in umetnost.

Koncert Pavle Lovšetove in Dane Koblerjeve. Naši priznani, odlični umetniki sta se vrnili z umetniškimi uspehi oven-

čani s turneje po Jugoslaviji in sta nastopili na velikonočni ponedeljek v Unionu na koncertu Glasbene Matice. Dan za koncert ni bil primeren, ker ljudje o praznikih — zlasti v lepem vremenu — radi pohite iz mesta na izlete. Temu pripisujemo vzrok, da dvorana ni bila razprodana, kar le obžalujem. Komoditeta ljubljanskih ljudse je tudi na tem koncertu izkazala v najvišji meri. Začeli so se šele ob polosmih prav po polževo gugati v dvorano, da se je koncert zapoznil za dobrih dvajset minut. Taka malomarnost in nepozornost na prireditelji koncerta ni mogla vplivati preveč razveseljivo in naš »slavček« ni bil tako sijajno razpoložen kot ponavadi. Njegov ljubki, srebrnčisti sopranček nikakor ni hotel zveneti tako, kot smo ga vajeli slišati. S tem pa ne rečemo, da ni peš Lovšetova lepo. Vse vrline, ki jih ima, so dobro izšolan in gibčen glas, so prišle do veljave. Kako mojstrski prednaša on, Pavčičeve pesemce iz Zupančičevega Ccibana! Pa tudi vse druge pesmi, srbske umetne in zlasti venec čedno prirejenih srbskih narodnih, nam je zapela presrečno nad vse ljubko! Poslušali bi jo bili še dve uri!

Vrla partnerica Lovšetovi je Dana Koblerjeva. Posreči se ji spremljevanje na klavirju kot malokateremu našemu pianistu. Tudi kot solistka je zaslužila posebno pohvalo.

Občinstva, ki je bilo očitveno leno za radi samih velikonočnih dobrot, srčkanje petje Lovšetove in izvrstna spremljava Koblerjeve v začetku nikakor nista mogla razgreti. Šele proti koncu koncerta je začelo uživati in zahtevati dodatke. Odkritosrčno želimo g. Lovšetovo in gđ. Koblerjevo v kratkem slišati na koncertnem odru! Z. P.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

XVII. izkaz.

Po 250 K: Šmarsko-rogaško učit. društvo po tovarišici Ivanki Zupančičevi — Smarje pri Jelšah. Po 6 K: Gregorc Dragotin — Toplice pri Novem mestu. — Da našnji izkaz 256 K. Prej izkazanih 5062 K Skupaj 5318 kron. Ivan Petrič, Ljubljana-Sp. Šiška

LISTNICA UREDNIŠTVA.

I. R. Sv. J. ob P.: Za danes prepozno! Porabimo prihodnjič.

A. H. na M.: Prejeli in priobčimo prihodnji številki. Pozdrav!

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Naročnike, ki nam javljajo premembe bivališča, prosimo, vselej dostaviti prejšnje službeno mesto in tek. št. naročnika.

Stare dolžnike ponovno prosimo, na poravnajo sedaj ob prejemu drag. doklad in urejenih plač svoje obveznosti.

V 15. številki smo priobčili razpis službe v Cezanjecih. V razpisu stoji, da je razpisana služba učitelja, v resnici pa tiče razpis na dučiteljske službe, kar s tem popravljamo in kar naj rešiteljanti upoštevajo.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Fran Marolt.

Last in založba »Zaveze jugoslovanske učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani

Razpis.

Glasom sklepa seje upravnega odbora Zaveze z dne 17. aprila t. l. razpisu podpisano vodstvo službo

strokovnega tajnika.

Zahteva se izvežbanost v pisarniški poslih, posebno v konceptu ter poznanost sestave, namena in smotrov organizacije. Glasom sklepa iste seje razpisu podpisano vodstvo tudi službo

urednika »Učiteljskega Tovarisa« ki pa s službo strokovnega tajnika združljiva.

Prijave za prvo in drugo službo z vedbo zahtev glede plače je vložiti pri podpisanim vodstvu najpozneje do

31. maja 1919.

Eno in drugo službo bo nastopiti do 1. julija 1919. Obe službi se oddasta z časno.

Razume se, da velja glede obeh služb enakopravnost med učitelji in učiteljicami. Kdor želi kakih posebnih informacij naj povpraša pri vodstvu Zaveze.

Vodstvo Zaveze jugoslov. učiteljstva v Ljubljani, dne 18. aprila 1919.

Predsednik:
L. Jelenc.

Tajnik:
Vil. Rus.